

Osaamista
ja oivallusta
tulevaisuuden
tekemiseen

Aleksi Sova

Pankin velvollisuus tuntea kansainväliset yritysasiakkaat

Rahanpesun estäminen

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Tradenomi

Liiketalouden tutkinto-ohjelma

Opinnäytetyö

Toukokuu 2020

Tekijä Otsikko	Aleksi Sova Pankin velvollisuus tuntea kansainväliset yritysasiakkaat Rahanpesun estäminen
Sivumäärä Aika	34 sivua + 1 liite Huhtikuu 2020
Tutkinto	Tradenomi
Tutkinto-ohjelma	Liiketalous
Suuntautumisvaihtoehto	Laskentatoimi ja rahoitus
Ohjaaja	Elisabeth Schauman
<p>Tässä opinnäytetyössä selvitettiin pankkien velvollisuutta tuntea kansainväliset yritysasiakkaat ja rahanpesun estämistä sekä miten 4. ja 5. rahanpesundirektiivit sekä kansallinen lainsäädäntö vaikuttavat pankkien yritysasiakkaiden tuntemiseen. Direktiivien tärkeimmät muutokset asiakkaan tuntemisen kannalta olivat toimenpiteet asiakastuntemisen velvoitteen täyttämiseksi, tosiasiallisten edunsaajien tunnistaminen ja toimintaperiaatteet kolmansien maiden osalta sekä asiakkaan tehostettu tuntemisvelvollisuus.</p> <p>Opinnäytetyössäni käytettiin laadullista tutkimusmenetelmää. Tutkimus toteutettiin analysoimalla teemahaastattelujen pohjalta kerättyä aineistoa ja muodostamalla tutkimusaiheesta kokonaiskuva. Teoriaosuudessa perehdyttiin rahanpesun ilmiöihin ja sen prosesseihin sekä rahanpesua koskevaan lainsäädäntöön erityisesti pankin yritysasiakkaiden tuntemisen näkökulmasta.</p> <p>Tutkimuksessa selvitettiin, mitä haasteita pankeilla on rahanpesun estämisessä ja kansainvälisten yritysasiakkaiden tuntemista koskevassa prosessissa. Lisäksi selvitettiin, miten pankit voivat vaikuttaa rahanpesun estämiseen.</p> <p>Tutkimuksen tulosten perusteella voidaan todeta, että asiakastunteminen on pankin tärkein työkalu rahanpesun estämisessä. Kansainvälisen yritysasiakkaan tunteminen oli haasteellisempaa verrattuna kotimaiseen yritykseen. Tämä siitä syystä, että omistukset voivat olla erittäin monimutkaisia ja siellä saattaa olla mukana yhtiömuotoja, joita Suomen lainsäädäntö ei tunne. Lisäksi 4. ja 5. rahanpesundirektiivien implementointi EU:n jäsenvaltioissa eri tavoin tuo lisähaasteita asiakastuntemisvelvoitteiden täyttämiseen. Myös muiden maiden lainsäädäntö vaikuttaa asiakastietojen saamiseen. Tämän lisäksi haasteita asiakastuntemisessä tuo tosiasiallisen edunsaajien löytäminen monimutkaisten omistussuhteiden takia. Haasteelliseksi koettiin myös tietojen saatavuus ja niiden luotettavuus, koska eri maiden rekisterit eivät aina anna tarvittavia tietoja. Haasteellista oli myös asiakkaiden antamien tietojen oikeellisuuden selvittäminen ja tiedon verifiointi.</p>	
Avainsanat	rahanpesu, yritysasiakkaan tuntemisvelvoite

Author Title	Aleksi Sova Banks Obligation to Know It's International Corporate Customers Money Laundering
Number of Pages Date	34 pages + 1 appendices April 2020
Degree	Bachelor of Business Administration
Degree Programme	Economics and Business Administration
Specialisation option	Accounting and Finance
Instructor	Elisabeth Schauman
<p>The main objective with this thesis was to investigate what difficulties banks have with their international corporate customer due diligence and money laundering prevention. The thesis also examines how the 4th and 5th money laundering directives and national legislation affect the corporate customers due diligence of banks. The most important changes in the directives concerned directly the banks' obligation to know their customers, customer due diligence requirements, identification of beneficial owners, third-country policy, and enhanced customer due diligence.</p> <p>The thesis utilized qualitative research methods. The research was carried out by analyzing the results of theme interviews and building a full picture of the research topic. The theoretical part dealt with the phenomena of money laundering and its processes, as well as money laundering legislation, especially from the perspective of banks' obligation to know their corporate customers. The study examined what challenges the banks face in preventing money laundering and in the process of getting to know their international corporate customers. In addition, the study examined how banks can detect money laundering.</p> <p>Based on the study's results, banks' obligation to know their customers is the most important tool in preventing money laundering. It is more challenging for the banks to know their international corporate customers than domestic corporate customers. This is because ownership chains can be very complex and may involve company forms that are not known by the Finnish law. In addition, the different implementation of the 4th and 5th Money Laundering Directives in the EU Member States poses additional challenges to meeting customer due diligence obligations. Legislation in other countries also affects access to customer information. In addition to this, there are challenges in knowing the customer due to finding the actual beneficiaries as a result of complex ownership relationships. The availability and reliability of data was also sometimes considered challenging, as registers in different countries do not always provide the necessary information. Finally, it was also considered challenging to find out the accuracy of the information provided by customers and verifying this information.</p>	
Keywords	Money laundering, Corporate customer due diligence

Sisällys

1	Johdanto	1
1.1	Tutkimusaiheen tausta	1
1.2	Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset	4
1.3	Työn rajaaminen	5
1.4	Tutkimusaineisto ja tutkimusmenetelmä	5
1.5	Teoreettinen viitekehys	6
2	Rahanpesu	7
2.1	Rahanpesun ilmiöt	8
2.2	Rahanpesunprosessit	9
3	Uudistettu rahanpesulaki	10
3.1	Neljäs rahanpesun direktiivi	11
3.2	Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä	12
3.3	Viides rahanpesudirektiivi	15
3.4	Viidennen rahanpesudirektiivin vaikutukset asiakkaan tuntemiseen	16
3.5	Muutokset lakiin rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä	18
4	Valvontaelimet	20
4.1	The Financial Action Task Force	20
4.2	Finanssivalvonta	21
4.3	Rahanpesun selvittelykeskus	22
5	Tutkimus	24
5.1	Teemahaastattelujen toteutus	24
5.2	Tutkimuksen tulokset	25
6	Päätäntö	28
6.1	Johtopäätökset	28
6.2	Tutkimuksen luotettavuus	29
6.3	Opinnäytetyönprosessin ja oman oppimisen arviointi	30
6.4	Jatkotutkimuksen aiheet	31
	Lähteet	32
	Liitteet	
	Liite 1. Haastattelukysymykset	

1 Johdanto

Opinnäytetyöni käsittelee pankkien velvollisuutta tuntea kansainväliset yritysasiakkaat ja rahanpesun estämistä. Opinnäytetyössä perehdytään 4. ja 5. rahanpesudirektiivien muutosten vaikutukseen asiakastuntemisen velvoitteen täyttämiseksi ja rahanpesun estämiseksi.

1.1 Tutkimusaiheen tausta

Globaalit finanssimarkkinat ja nopea teknologinen kehitys ovat luoneet uusia mahdollisuuksia rahan liikkumiselle nopeasti ja helposti maailmassa. Pankkitoiminnan kehitykseen on vaikuttanut universaalinen tahtotila rahan nopeasta liikkuvuudesta ja markkinoiden sekä asiakkaiden vaatimuksista. Samanaikaisesti sähköinen aikakautemme luo uusia työkaluja rahanpesulle. (Sterling 2015, 283.) Rikolliset hyödyntävät maailman talouden globalisaatiota siirtämällä rahoja nopeasti maasta toiseen. Mitä syvemmälle likainen raha pääsee kansainvälisissä rahoitusjärjestelmissä, sitä vaikeampaa on tunnistaa sen alkuperä. (Euroopan Unioni 2018/843.) Tämä on luonut haasteita rahanpesun kitkemisille pankeissa (Sterling 2015, 283).

The Financial Action Task Force on Money Laundering (rahanpesunvastainen toimintaryhmä, jäljempänä FATF) teki ensimmäisen arvion 1980-luvulla, että Euroopassa ja Yhdysvalloissa myytiin huumeita 124 miljardin dollarin edestä. Tästä määrästä 85 miljardia dollaria on mahdollisesti ollut osana rahanpesussa, mikä oli 0,5 prosenttia globaalista bruttokansantuotteesta. Vuonna 2009 tämä olisi ollut arvion mukaan 1,2 biljoonaa dollaria globaalista bruttokansantuotteesta. (FATF 2019a.)

Basel AML Index 2018 -raportin mukaan maailmanlaajuisesti rahaa pestään vuosittain viidestä sadasta miljardista yhteen biljoonaan dollariin. Rahanpesu ja terroristien rahoittamisen vaikutukset näkyvät siten, että ne rapistuttavat taloutta, vääristävät kansainvälistä taloutta ja aiheuttavat ongelmia sekä harmia ihmisille globaalisesti. Vieläkään monet maat eivät panosta korruption estämiseen, mikä on näkynyt julkisen sektorin näkyvyyden heikkenemisessä finanssialalla. (Basel Institute of Governance 2018, 2.)

Kansainvälinen valuuttarahasto (IMF) on arvioinut, että rahaa pestään 2 – 5 prosenttia bruttokansantuotteesta koko maailmassa. Rahanpesun määrä olisi YK:n huumausaine-

ja rikosasioiden toimisto (UNODC) vuonna 2009 tekemän arvioin mukaan ollut 1,6 biljoonaa dollaria ja siten 2,7 prosenttia bruttokansantuotteesta koko maailmassa. (Valtiovarainministeriö 2015, 25.) Näiden selvitysten perusteella rahanpesu on lisääntynyt ja helpottunut digitalisaation myötä.

Rahanpesu on valtava ongelma rahoitusjärjestelmälle. Jos rahanpesua ei voida estää, on tällä negatiivisia vaikutuksia taloudelle myös tulevaisuudessa. Tämä aiheuttaa rahoitusmarkkinoille epävakautta, kuten esimerkiksi häiriöitä kansainvälisissä pääomavirroissa, sijoitusten vähenemisessä ja talouskasvun heikkenemisessä. (HE 228/2016, 6.) Rahanpesu on toimintaa, jossa rikollisesta tai laittomasta alkuperästä olevat varat pyritään saamaan näyttämään puhtaalta kierrättämällä varat laillisen maksujärjestelmän läpi. Rahanpesun tarkoituksena on peittää varojen alkuperä, sen luonne ja sen omistajat. Rahanpesu ja terrorismin rahoitus on kansainvälinen ongelma koko rahoitusjärjestelmälle. Terrorismin rahoittaminen tarkoittaa sitä, että varoja hankitaan terroristiseen tarkoitukseen, oli se sitten laillista tai laitonta. (HE 228/2016, 6.)

Rahanpesu on määritelty rikoslain (39/1889) 32 luvun 6 §:ssä ja terrorismin rahoitus mainitun lain 34 a luvun 5 §:ssä. Rahanpesu ja terrorismin rahoitus vaativat kansainvälistä toimintaa, ja niiden torjunta edellyttää aktiivista kansainvälistä yhteistyötä, mutta myös kansainvälisiä säännöksiä ja periaatteita (Valtiovarainministeriö 2015, 25). Luotto- ja finanssilaitosten säädösten selkeys on ensiarvoisen tärkeää, sillä tällä voi olla negatiivisia vaikutuksia luottamuksellisten tietojen vaihtoon ja yhteistyöhön luotto- ja finanssilaitosten rahanpesun ja terrorismin rahoituksesta vastaavien viranomaisten välillä (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2018, kohta 19).

Suomen rikoslain 32 luvussa 6 §:ssä todetaan, että rahanpesulla tarkoitetaan rikoksella hankittua omaisuutta, jota käytetään, siirretään, välitetään tai pidetään hallussa, jotta saadaan itselle hyötyä rikoksella ansaidusta rahasta. Yleensä raha yritetään saada mukaan talousjärjestelmään, jotta rahan alkuperä voidaan hävittää tai jota on vaikeasti yhdistettävissä rikokseen. Rahanpesu sen yksinkertaisimmassa muodossa on käytännössä sitä, että rikoksella ansaittu hyöty muutetaan helposti käytettävään muotoon. Tätä tapaa käyttää yleensä tavalliset rikolliset, jotka maksavat elämisen kustannukset käteisellä. (Sahavirta 2008, 25.)

Opinnäytetyö aiheeni käsittelee kansainvälisten yritysten tuntemista pankkien näkökulmasta. Kolme esimerkkitapausta rahanpesusta tuo esille, miksi opinnäytetyöaiheeni on

merkityksellinen ja edelleenkin erittäin ajankohtainen. Yksi merkittävimpiä rahanpesuskandaaleja Euroopassa on Danske Bankin Viron konttorin tapaus, jossa pankki alkoi vastaanottamaan rahaa Venäjältä vuodesta 2007 lähtien. Danske Bank vastaanotti Venäjältä yli 230 miljardin euron edestä varallisuutta. Vaikka Danske Bankin johto tiesi suurista epäilyttävistä siirroista, niin niihin puututtiin vasta vuonna 2016. (Massa 2019.)

Suurin rahanpesutapaus tapahtui Yhdysvalloissa Wachovia Bankissa. Wachovia Bank jäi kiinni kartellien huumerahojen rahanpesusta. Wachovia Bank aloitti tekemään yhteistyötä Meksikossa sijaitsevien Casas De Cambio (CDG) valuutanvaihtopisteiden kanssa vuonna 2004. Kartellit käyttivät CDG valuutanvaihtopisteitä rahojen siirtämisessä muihin pankkeihin. Wachovia sekaantui rahanpesuun, koska heidän rahanpesutoimensa olivat puutteelliset. Arviolta noin 380 miljardia dollaria huumerahaa pestiin Wachovia Bankin kautta. (Vulliamy 2011.)

Maailman toiseksi suurin pankki ja Euroopan suurin pankki HSBC otti vastaan rahaa Meksikosta huumekartelleilta. HSBC:n ja Meksikossa sijainneen yksikön välillä pestiin rahaa arviolta 881 miljoonaa dollaria vuosina 2005-2010. Vaikkakin riskit Meksikosta oli tiedossa, oli maa arvioitu matalimpaan riskiluokkaan. Tämä johti siihen, että arviolta 670 miljoonaa dollaria transaktioina tapahtui ilman seurantaa. (Viswanatha & Wolf 2012, 2). FATH on tehnyt arvion, että suurin osa pestystä rahasta on alun perin peräisin huumausainerikoksista ja talousrikoksista. Myös Suomessa huumausainerikokset ja talousrikokset ovat muodostaneet suurimmat rahanpesun esirikostyyppit (HE 228/2016, 82.)

Pankit ovat tärkeimmässä asemassa rahanpesun estämisessä. Pankkien velvollisuutena on tunkea uudet asiakkaat ja seurata heidän rahaliikennettään. Kansainvälisen yrityksen tuntemisessa on kuitenkin omat haasteensa ja samoin niiden rahaliikenteen seuraamisessa. Tämä johtuu siitä syystä, että tosiasiallisia edunsaajia ja yhtiön edustajia ei välttämättä heti päivitetä kaupparekisteriin. Tämän takia pankin velvollisuutena on ylläpitää ja päivittää asiakastietorekisteriä säännöllisesti. Suomessa pankkeja valvoo Finanssivalvonta. Finanssivalvonnan tehtävänä on valvoa, että pankit noudattavat rahanpesudirektiivejä ja kansallisia säädöksiä sekä finanssivalvonnan suosituksia.

Valitsin tämän opinnäytetyöaiheen, koska toimin itse tällä hetkellä opinnäytetyön aihetta koskevassa työtehtävässä ja nämä asiat tulevat päivittäin esille. Tehtäviini kuuluu kansainvälisten yritysasiakkaiden päivittäisasioiden hoitaminen sekä uusien yritysasiakkuuksien perustaminen. Lisäksi huomasin tutkiessani ammattikorkeakoulujen lopputöitä

Theseusin sivulta, että kukaan ei ollut tutkinut kansainvälisten yritysasiakkaiden tuntemisvelvoitetta ja rahanpesunestämistä. Aiheet painottuivat pääsääntöisesti yksityisasiakkaiden tuntemisvelvoitteeseen ja rahanpesun estämiseen yksityisasiakkaan osalta tai rahanpesun estämiseen yleisellä tasolla.

1.2 Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset

Tässä tutkimuksessa on tarkoituksena tutkia, mitkä ovat pankkien velvollisuudet tuntea kansainväliset yritysasiakkaat asiakkuuden perustamisessa ja asiakastietojen päivityksessä. Tutkimuksessa selvitetään, mitä ongelmia kansainvälisten yritysasiakkaiden tuntemisessa esiintyy ja mitä keinoja on näiden ongelmien ratkaisemiseksi. Tavoitteena tutkimuksessa on kartoittaa asiantuntijoiden näkemyksiä siitä, kuinka he varmistuvat, että he noudattavat rahanpesulakia ja EU:n (Euroopan Unioni) rahanpesundirektiivejä yritysasiakkaan tuntemisessa.

Lisäksi tässä tutkimuksessa on tavoitteena kartoittaa asiantuntijoiden näkemyksiä siitä, täyttävätkö nämä edellä mainitut säädökset pankkien vaatimukset asiakkaan tuntemisesta ja voidaanko edellä mainittujen säädösten avulla estää rahanpesua. Opinnäytetyöni tavoitteena on antaa lukijalle kattava kuva rahanpesusta ja sen estämisestä pankissa. Kansainvälisten yritysasiakkaiden tunteminen on erittäin merkittävää rahanpesun estämisessä.

Tämän tutkimuksen päätutkimuskysymys on seuraava:

- Minkälaisia haasteita asiantuntija kokee rahanpesun estämisessä ja kansainvälisen yritysasiakkaan tuntemisessä sekä tuntemistietojen keräämisessä?

Tutkimukseni tarkoituksena on myös löytää vastaukset seuraaviin lisäkysymyksiin:

- Miten pankin on toimittava, kun kansainvälinen yritysasiakas herättää epäilyksiä rahanpesusta ja miten niitä seurataan?
- Miten neljäs ja viides rahanpesundirektiivi sekä kansallinen rahanpesulainsäädäntö vaikuttavat asiantuntijoiden työkuvaan?
- Miten käytännössä kansainvälisten yritysten rahanpesua on mahdollista estää?

- Onko rahanpesua koskeva sääntely riittävää rahanpesun estämiseksi?

Tutkimusongelmaan vaikuttavat kansainväliset ja kansalliset säädökset sekä aikaisemmat tutkimukset sekä rahanpesuskandaalit. Lisäksi tutkimusongelmaan vaikuttaa pankin omat sisäiset toimintatavat ja prosessit sekä ohjeet. Opinnäytetyössä syvennyttään rahanpesudirektiiveihin ja kansalliseen lainsäädäntöön, jotka ohjaavat pankkien tuntemisvelvoitetta asiakasta kohtaan. Rahanpesudirektiivit ja kansalliset säädökset ohjaavat pankkien asiakastuntemisvelvoitetta. Pankkien velvoite tuntea asiakkaansa on tullut yhä tärkeämmäksi. Tähän on vaikuttanut tiukentuneet rahanpesudirektiivit ja lainsäädäntö. Rahanpesuskandaalit niin Euroopassa kuin maailmalla ovat vaikuttaneet säädösten tiukentumiseen sekä Euroopan unionin jäsenvaltioissa, että muualla maailmassa.

1.3 Työn rajaaminen

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, mitkä ovat pankkien velvoitteet yritysasiakkaiden tuntemisessa. Työ rajataan ainoastaan koskemaan pankkien rahanpesun estämistä ja asiakkaan tuntemisen velvoitteita kansainvälisiin yritysasiakkaisiin Suomessa. Kansainvälisellä yritysasiakkaalla tarkoitetaan ulkomaalaisten omistuksessa olevia yrityksiä tai ulkomaalaisia yrityksiä Suomessa.

1.4 Tutkimusaineisto ja tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyössäni käytän kvalitatiivista eli laadullista tutkimusotetta. Laadullisen tutkimuksen yhtenä ominaispiirteenä on kokonaisvaltainen tiedon hankinta. Tiedon keruussa suositaan ihmistä ja aineisto hankitaan todellisissa tilanteissa. Tutkimuksen lähtökohdaksi ei ole testata teoriaa tai hypoteeseja. Tutkimuksessa on lähtökohtana tarkastella tapauksia ainutlaatuisina. Opinnäytetyössäni käytän metodina teemahaastattelua. Haastatteluun valittu kohdejoukko, aiheeseen perehtyneet henkilöt, valitaan tutkimuksessa tarkoituksenmukaisesti. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2016, 164.)

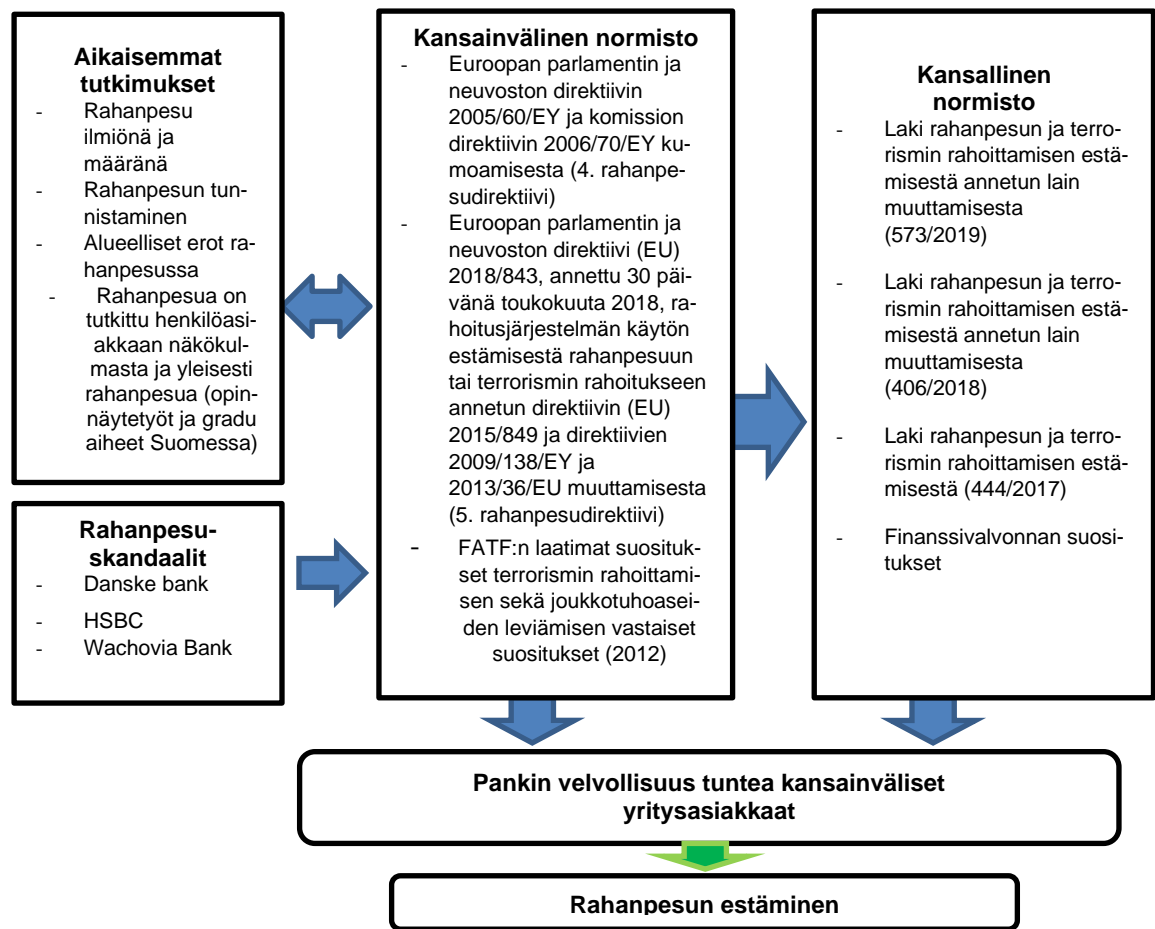
Empiirinen osio perustuu haastatteluihin. Täten haastateltava voi syventää saatavia tietoja ja antaa syvällisempiä vastauksia. Haastattelut on yleisesti käytetty menetelmä laadullisissa tutkimuksissa. Haastattelutilanteessa aineiston keruuta voidaan säädellä sen edellyttämällä tavalla. (Hirsjärvi ym. 2016, 205.) Opinnäytetyössäni toteutan haastattelut puolistrukturoituina. Tämä tarkoittaa sitä, että valmiita vastausvaihtoehtoja ei käytetä vaan henkilöt saavat vastata kysymyksiin ihan omin sanoin (Eskola & Suoranta 2001,

86). Haastateltavat pysyvät tutkimuksen aihepiirissä paremmin puolistrukturoitujen kysymysten avulla, jotka laaditaan etukäteen (Hirsjärvi & Hurme 2009, 47).

1.5 Teoreettinen viitekehys

Opinnäytetyön teoreettisessa viitekehyksessä (kuvio 1) tuodaan esille sen osa-alueet ja tutkimuksen tavoite. Viitekehyksessä on esitetty miten kansainvälinen ja kansallinen lainsäädäntö ohjaa pankkien asiakastuntemisvelvoitetta. Pankkien velvollisuutena on noudattaa säädettyjä lakeja ja näin ollen täyttää asiakastuntemisen velvoitteen, jotta rahanpesuskandaaleilta vältyttäisiin.

Kansainvälinen normiston kehittyminen on saanut alkunsa rahanpesuskandaaleista. Normistojen avulla on haluttu ehkäistä rahanpesua. Kansainvälisten normistojen kehityksen pohjalla on laajat tutkimukset ja selvitykset rahanpesun vaikutuksista globaalissa mittakaavassa, ilmiöistä, määrästä ja alueellisista eroista. Kansainvälisten normistojen jatkuvaan kehitykseen ja sääntöjen kiristykseen on suora korrelaatio rahanpesuskandaaleihin ja niiden tutkimuksiin. Kansainvälisten normistojen tarkoituksena on määritellä yhtenäiset raamit Euroopan jäsenvaltioille, joten kansainväliset normistot implementoidaan kansalliseen normistoon. (Sahavirta 2008, 71.)

Kuvio 1. Teoreettinen viitekehys.

2 Rahanpesu

Uskotaan, että rahanpesu käsitteenä on syntynyt Yhdysvalloissa 1920-luvulla, kun on tutkittu järjestäytyneen rikollisryhmien tekemiä rikoksia. Vaikka käsite syntyi 1920-luvulla, niin rahanpesu on satoja vuotta vanha ilmiö. Rahanpesun käsite syntyi, kun järjestäytynyt rikollisryhmät alkoivat käyttää vaatepesuloita rikoksista saadun rahan häivyttämiseksi. (Sahavirta 2008, 19.)

Rahanpesun käsite vakiintui yleiseen käyttöön 1970-luvulla Watergate-skandaalin yhteydessä Yhdysvalloissa ja Euroopassa. Kuitenkin rahanpesu käsitteenä tuli tunnetuksi globaalisti vasta 1980-luvun alussa. Vuonna 1982 käytettiin ensimmäisen kerran rahanpesun termiä (money laundering) tuomioistuimen ratkaisussa Yhdysvalloissa. (Sahavirta 2008, 19.)

2.1 Rahanpesun ilmiöt

FATF:n laatiman arvion mukaan rahanpesun ja terrorismin uhasta käteisrahan käyttö on keskeistä rahanpesussa, mutta erityisesti terrorismin rahoittamisessa. Käteisen käyttö on yleensä yksi vaihe rahanpesussa tai terrorismin rahoittamisessa. (FATF 2010, 15.) Käteisvaroja tallennetaan pankkiin ja niitä nostetaan pienissä erissä. Käteistä rahaa liikutetaan helposti myös epävirallisten rahanvälityskanavien ja liiketoiminnan kautta, jossa käteistä rahaa käytetään. (FATF 2010, 20.) Käteisvarjoja käytetään huumausainerikollisuudessa, maksukorttirikollisuudessa, kiskonnassa, salakuljetuksessa, korruptiossa ja lahjonnassa (FATF 2010, 37).

Käteinen raha on yleisin rahanpesun ilmiö edelleen myös Suomessa ja Euroopassa. Eri-laisia maksupalveluita ja rahansiirtokeinoja tulee käyttöön jatkuvasti, mutta näistäkin huolimatta käteisen rahan käyttö on edelleenkin suosituin väline. (Keskusrikospoliisi 2019, 9.) Käteisen rahan käytön yleisyyteen rahanpesussa vaikuttaa mahdollisuus salata rikosentekijän henkilöllisyys ja rahan alkuperä. Rahoja voidaan tallentaa yksityishenkilöiden tileille ja niitä voidaan myös pestä liiketoimintaan, joka voi olla joko laillista tai laitonta. Rikosentekijän tarkoituksena on saada näyttämään rikollisella toiminnalla ansaittu raha puhtaana elinkeinotoiminnasta saatuna tulona. (Keskusrikospoliisi 2019a, 9.) Vuonna 2019 rahanpesuselvittelykeskus sai ilmoitusvelvollisilta yhteensä 5252 ilmoitusta, jotka liittyivät poikkeukselliseen käteisen rahan käyttöön. Yleisimmät rahanpesuindikaattorit liittyivät käteisnostoihin ja käteispanoihin. (Keskusrikospoliisi 2019a, 9.)

Teichmann (2017) on tutkimuksessaan tuonut esille 12 suosituinta tapaa pestä rahaa. Nämä ovat kulta, jalokivet, raakatimantit, antiikki, taide, kiinteistökaupat, konsultointiyrietykset, yritysten sulautumiset ja yritysostot, pankit Dubaissa, tallelokerot, yksityiset käteiskaupat ja valuutanvaihto. Rahanpesussa suuret käteismäärät pyritään pilkkomaan pienimpiin eriin, jotta voidaan välttää rahoituslaitosten tiedustelut käteisvarojen alkuperästä. (Teichmann 2017, 132.)

Tosiasiallinen edunsaaja pyritään piilottamaan palkkaamalla nimettyjä johtajia ja rakentamaan yritysverkostoja eri maissa. Rahanpesussa käytetään yleensä erilaisia maksutapoja, kuten virtuaalivaluuttoja, korruptoituneita pankkien työntekijöitä, yksityiskohtaisia sopimuksia ja erilaisia asiantuntijoita. Rahoitussektorilla on valtavat paineet kiristyneen rahanpesulainsäädännön takia, mutta rahanpesu ilmiönä on hyvin moniulotteinen. (Teichmann 2017, 132, 136.)

2.2 Rahanpesunprosessit

Neljännän rahanpesudirektiivin ensimmäisen artiklan mukaan rahanpesuna pidetään varojen muuntamista tai siirtämistä, kun tiedetään, että niiden alkuperä on rikollisesta toiminnasta tai osallisuudesta siihen. Tällaisessa tapauksessa on tarkoituksena salata tai peittää niiden laiton alkuperä. Lisäksi rahanpesuna pidetään varojen todellisen luonteen, alkuperän, sijainnin, niistä määrittämisen, niiden liikkeiden, niitä koskevien oikeuksien tai niiden omistajan salaamista tai peittelyä, jos tiedetään, että varat on saatu rikollisesta toiminnasta tai osallisuudesta siihen. (Euroopan unioni 2015/849.)

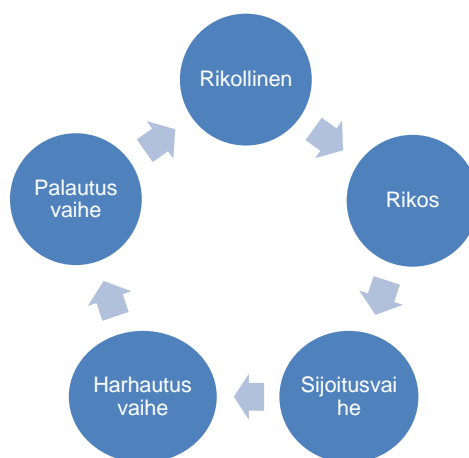
Rahanpesua on myös varojen hankkiminen, hallussa pitäminen tai niiden käyttäminen, jos niiden saamishetkellä tiedetään, että ne on saatu rikollisesta toiminnasta tai osallisuudesta siihen. Rahanpesuna pidetään myös neljännän direktiivin ensimmäisen artiklan mukaan osallistumista tai avunantoa, yllytystä, suosimista ja neuvomista. Jos rikollisin keinoin hankitut varat ovat lähtöisin toisesta jäsenvaltiosta tai kolmannen maan alueelta, katsotaan myös tämä rahanpesuksi. (Euroopan unioni 2015/849.) Kuviossa 2 on kuvattu rahanpesun prosessia.

Suomen rikoslain 32 luvussa 6 §:ssä todetaan, että rahanpesulla tarkoitetaan rikoksella hankittua omaisuutta, jota käytetään, siirretään, välitetään tai pidetään hallussaan saadakseen itselleen hyötyä rikoksella ansaidusta rahasta. Yleensä raha yritetään saada mukaan talousjärjestelmään, jotta rahan alkuperä voidaan hävittää tai on vaikeasti yhdistettävissä rikokseen. Rahanpesu sen yksinkertaisimmassa muodossa on käytännössä sitä, että rikoksella ansaittu hyöty muutetaan helposti käytettävään muotoon. Rahanpesun voidaan jakaa kuitenkin kolmeen eri vaiheeseen, jota ammattimaiset rikolliset käyttävät. (Sahavirta 2008, 25.)

Sijoitusvaiheessa rahanpesijän tarkoituksena on saada siirrettyä rikoshyöty lailliseen talouteen. Tämä tapahtuu siten, että rahat pyritään siirtämään toisen maan rahoitusjärjestelmään. Tässä vaiheessa rikoksesta saatu hyöty voidaan myös vaihtaa kulutustavaroihin ja näin ollen muita keinoja rahanpesun häivyttämisessä ei tarvitse tehdä. (Sahavirta 2008, 26-27.) Kuitenkin sijoitusvaiheessa on rikoksen tekijällä suurin riski jäädä kiinni. Tämä johtuu siitä, että hän joutuu kohtamaan toisen maan talouden edustajat eli pankit, joiden velvollisuutena on tunnistaa asiakas. Tässä vaiheessa pankilla on suurin mahdollisuus estää rahanpesu. (Sahavirta 2008, 34.)

Toinen tapa yrittää pestä rahaa on harhauttaa pankkeja. Tämä tapahtuu häivyttämällä rahojen alkuperä sekä määräysvaltaa käyttävän henkilön henkilöllisyys. Harhautusvaiheessa voidaan käyttää tukena yhtiöitä, jotka on perustettu veroparatiisimaihin. Näin ollen on vaikea selvittää rahan alkuperä. (Sahavirta 2008, 32.)

Kolmannessa vaiheessa eli palautusvaiheessa rahat on saatu näyttämään laillisesti hankituilta ja näin ollen rikoksentekijä voi sijoittaa ne julkisesti lailliseen talouteen. Rikoksesta saatu hyöty palautuu siten rikoksentekijälle laillisin keinoin ja näyttää säännölliseltä toimeentulolta. (Sahavirta 2008, 33.)

Kuvio 2. Rahanpesun prosessi.

3 Uudistettu rahanpesulaki

Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä on käynyt läpi muutoksia Suomessa erityisesti vuodesta 2008 lähtien. Kokonaisuudistus lakiin rahanpesun estämisestä ja terrorismin rahoittamisesta astui voimaan 28.6.2017. Muutoksiin on vaikuttanut neljäs rahanpesundirektiivi, joka kumosi kolmannen rahanpesundirektiivi 2005/60/EY. Tämän lisäksi kumottiin komission direktiivi 2006/70/EY ja Euroopan parlamentin sekä neuvoston direktiivi 2005/60/EY. Rahanpesulain muutoksiin on vaikuttanut myös FATF:n antamat uudet suositukset vuonna 2012 rahanpesun ja terrorismin rahoittamisesta sekä joukkotuhoojien leviämisestä.

Viimeisin uudistus oli Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2018/843 rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesuun tai terrorismin rahoitukseen annetun

direktiivin (EU) 2015/849 ja direktiivien 2009/138/EY ja 2013/36/EU muuttamisesta jäljempänä viides rahandirektiivi, joka annettiin 30.5.2018. Direktiivin muutokset implementoitiin Suomen lainsäädäntöön 26.4.2019 rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetulla lailla. Tässä luvussa tuodaan esille olennaisimmat säädökset asiakkaan tuntemiseen ja erityisesti yritysasiakkaan tuntemiseen vaikuttavien tekijöiden osalta.

3.1 Neljäs rahanpesun direktiivi

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2015/849 rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesuun tai terrorismin rahoitukseen käsittää myös Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 648/2012 muuttamisen. Lisäksi direktiivillä kumotaan Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2005/60/EY ja komission direktiivi 2006/70/EY. Rahanpesun estämistä koskeva direktiivi astui voimaan 20.5.2015. Tämä on neljäs direktiivi, jolla puututaan rahanpesun uhkaan ja sen estämiseen.

Laittomat rahavirrat voivat vahingoittaa rahoitussektorin vakautta, eheyttä ja mainetta. Laittomat rahavirrat voivat myös olla uhkana unionin sisämarkkinoita ja kansainvälistä kehitystä kohtaan. Unionin tasolla on puututtava rahanpesun ja terrorismin rahoituksen järjestäytyneen rikollisuuden estämiseen, sillä järjestäytynyt rikollisuus on yhä edelleen huomattava ongelma. Tämän lisäksi tulee kehittää rikosoikeudellista lähestymistapaa unionin tasolla. Täydentäviä tuloksia voi tuottaa kohdennettu ja oikeussuhteiden ennaltaehkäisy rahoitusjärjestelmää käytettävässä rahanpesussa ja terrorismin rahoituksessa. (Euroopan unioni 2015/849.)

Neljännän direktiivin mukaan olisi suotavaa luoda sääntely-ympäristö, jotta rahanpesijat sekä terrorismin rahoittajat eivät voisi hyötyä unionin yhtenäisestä rahoitusalueen pääomien vapaasta liikkuvuudesta. Kansainvälisellä tasolla olisi yhtenäistettävä toimenpiteitä, jotta kaikilla unionin mailla olisi samat toimintatavat ja ne olisivat yhtä tiukkoja. Unionin säädökset tulisi yhdenmukaistaa FATF:n rahanpesun sekä terrorismin ja joukkotuhoaseiden rahoituksen torjuntaa koskevien kansainvälisten normien kanssa. FATF julkaisi helmikuussa 2012 kansainvälisiä suosituksia rahanpesun estämiseksi. Lisääntyvä sähköisen rahan tuotteiden käyttö tulee korvaamaan tulevaisuudessa pankkitilejä. Täten on perusteltua, että Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2009/110/EY (4) vahvistetaan toimenpiteitä sekä kohdennetaan rahanpesun ja terrorismin rahoituksen liittyviä velvoitteita. (Euroopan unioni 2015/849.)

Neljännessä direktiivissä säädetään myös, että luonnolliset henkilöt, jotka omistavat oikeushenkilön tai ovat päätösvallassa, tulee tunnistaa. Neljännen direktiivin mukaan jäsenvaltio voisi päättää, että tosiasiallisia edunsaajia selvittäessä, voisi pienempää prosenttiosuutta pitää osoituksena omistuksesta tai määräysvallasta. Mikäli tosiasiallisia edunsaajia ei voida tunnistaa, tulee ilmoitusvelvollisten pitää ylintä johtoa tosiasiallisena omistajana ja edunsaajana. Kun tosiasiallisia edunsaajia ja omistajia selvitetään, heistä on saatava tarkat ja ajankohtaiset tiedot. (Euroopan unioni 2015/849.)

Neljännen direktiivin mukaan jäsenvaltioiden olisi varmistettava, että niiden alueelle laillisesti perustetut yritykset hankkisivat tarkat, riittävät ja ajantasaiset tiedot tosiasiallisista omistajistaan, kuten yrityksen nimen ja osoitteen. Tämän lisäksi heidän tulisi ylläpitää perustamista ja laillista omistusoikeutta koskevia todistuksia. Neljännen direktiivin mukaan korkean riskin maassa operoiville asiakkaille tulee käyttää tehostettua asiakkaan tuntemista. Asiakkaat tulee kuitenkin arvioida tapauskohtaisesti ja joissakin tilanteissa riittää, että käytetään yksinkertaistettuja toimenpiteitä, kun taas joissakin tilanteissa tulee käyttää perusteellisia menettelyjä asiakkaan tuntemiseksi ja hänen henkilöllisyytensä varmistamiseksi. Tällaisia tunnistamiskeinoja tulee erityisesti käyttää henkilöihin, jotka ovat poliittisesti vaikutusvaltaisia. (Euroopan unioni 2015/849.)

3.2 Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä

Suomen laki asiakkaan tuntemisesta on johdettu neljännen rahanpesudirektiivin säädöksistä. Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen kolmannessa luvussa säädetään asiakkaan tuntemisvelvoitteesta. Kuudennessa luvussa säädetään tosiasiallisista edunsaajista koskevista tiedoista. Nämä luvut laista ovat oleellimmat opinnäytetyöaiheeseen liittyen.

Kolmannen luvun ensimmäisessä pykälässä säädetään asiakkaan tuntemista koskevista toimista. Ilmoitusvelvollinen ei saa perustaa asiakassuhdetta, tehdä liiketoimia tai ylläpitää asiakassuhdetta, jos asiakkaaseen ei voi kohdistaa lain mukaisia tuntemisvelvoitteita. Erityisesti tulee huomioida se, että ellei asiakasta voida tunnistaa, ei luottolaitos voi tehdä maksutapahtumia maksutilin kautta. Ilmoitusvelvollisen tulee tehdä riskiperusteinen arviointi, jossa tulee ottaa huomioon rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskit, jotka liittyvät asiakkaisiin, maihin tai maantieteelliseen alueisiin, tuotteisiin ja palveluihin eli asiakkaan liiketoimintaan liittyviin asioihin. Näitä toimia tulee noudattaa niin

kauan, kun asiakassuhde kestää. Ilmoitusvelvollisen tulee vuosittain olla yhteydessä asiakkaaseen, jotta tiedot tosiasiallisista edunsaajista ovat oikeat. (Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017.)

Kolmannen luvun toisessa pykälässä todetaan, että ilmoitusvelvollisen on tunnistettava asiakkaansa, ennen kuin liiketoimeen kuuluviin varoihin voidaan antaa asiakkaalle määräysvalta. Mikäli perustettava asiakassuhde tehdään kuudennessa luvussa kerrotun oikeushenkilön tai ulkomaisen express trustin kanssa, ilmoitusvelvollisen on tarkistettava, että edunsaaja on merkitty mainitussa luvussa tarkoitettuun rekisteriin, kuten muun muassa kaupparekisteriin. (Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017.)

Suomen kansallisessa normistossa ei tunneta käsitettä trust. Trust on lähtöisin Englannin lainsäädännöstä. Käsite on otettu käyttöön lähes kaikissa Common law -maissa. Trustilla tarkoitetaan kolmen eri osapuolen välistä taloudellista rakennetta. Nämä ovat perustaja, edunvalvoja ja edunsaaja. Trustia perustaessa perustaja siirtää trustissa olevan omaisuuden edunvalvojalle, joka saa omistusoikeuden ja määräysvallan varallisuuteen. Käytännössä trusti on perustajan ja edunsaajan välinen taloudellinen järjestely, jossa edunvalvojan tehtävänä on noudattaa trust sopimusta edunsaajan hyväksi. (HE 228/2016, 94-95.)

Luvun kolmannessa pykälässä säädetään asiakkaan tuntemistiedoista ja niiden säilyttämisestä. Asiakkaalta tulee kerätä ja säilyttää henkilötiedot ja osoite sekä edunsaajan henkilötiedot. Oikeushenkilöiltä tulee kerätä täydellinen nimi, rekisterinumero, rekisteröimispäivä, rekisteriviranomainen ja tarvittaessa yhtiöjärjestys. Tämän lisäksi tulee myös kerätä oikeushenkilön hallituksen tai vastaavan päättävän elimen jäsenten henkilötiedot sekä oikeushenkilön toimiala. (Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017.)

Ilmoitusvelvollisen tulee selvittää tosiasiallisen edunsaajien henkilötiedot. Mikäli tosiasiallisella edunsaajalla ei ole henkilötunnusta, tulee hänen kansalaisuutensa saada selville. Tämän lisäksi ilmoitusvelvollisen on hyvä saada tarkempi kuvaus omistus- ja määräysvaltarakenteesta. Ilmoitusvelvollisen tunnistaessa henkilön, on heidän otettava talteen asiakirjan nimi, asiakirjan numero tai muu asiakirjaa todentava tunnistetieto ja myöntäjä tai kopio asiakirjasta. Mikäli asiakas on etätunnistettu, tulee menettelytavat ja lähteet kirjata. (Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017.)

Ilmoitusvelvollisen on hankittava tiedot asiakkaan toiminnasta, liiketoiminnan laajuudesta, laadusta, taloudellisesta asemasta sekä selvitettävä perusteet asiakkaan liiketoimen tai palvelun käytölle. Tämän lisäksi asiakkaalta on selvitettävä varojen alkuperä sekä muut 4 §:n ensimmäisessä momentissa tarkoitetut tarvittavat tiedot, jotta asiakas voidaan tuntea. (Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017.)

Kolmannen luvun 4 §:ssä säädetään asiakkaan tietojen hankkimisesta, asiakkaan jatkuvasta seuraamisesta sekä selonottovelvollisuudesta. Pankkien ja muidenkin ilmoitusvelvollisten tulee kerätä tietoa asiakkaansa liiketoiminnasta, tosiasiallisista edunsaajista ja perusteista palvelun käytölle. Pankit ja muut ilmoitusvelvolliset saavat käyttää eri lähteitä tosiasiallisen edunsaajien selvittämiseen. Pankkien ja muiden ilmoitusvelvollisten on tehtävä asiakastietojen keräystä ja ylläpitämistä, jotta heidän selonottovelvollisuutensa täytyisi. (Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017.)

Kolmannen luvun 6 §:ssä säädetään ilmoitusvelvollisen tehtävistä tosiasiallisen edunsaajan liittyvistä tunnistamistoimenpiteistä. Tosiasialliset edunsaajat tulee tunnistaa ja niistä on ylläpidettävä asianmukaiset ja ajantasaiset tiedot sekä todettava henkilöllisyys tarpeen mukaan. Jos kyseessä on asiakas, jonka arvopaperi on kaupankäynnin kohteena, ei tosiasiallisiin edunsaajiin tarvitse tehdä tunnistamistoimenpiteitä. (Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017.)

Kolmannen luvun 10 §:ssä säädetään tehostetusta asiakkaan tuntemisvelvollisuudesta. Asiakkaaseen tai sen liiketoimintaan, johon arvioidaan liittyvän normaalia suurempi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riski tehdyn riskiarvion perusteella, tulee ilmoitusvelvollisten käyttää tehostettuja tuntemistoimenpiteitä. Tämä sama koskee myös tapauksia, joissa riskiarvion perusteella todetaan, että asiakkaalla tai hänen liiketoimellaan on yhteys sellaiseen valtioon, johon komission arvion mukaan liittyy huomattava riski rahanpesun ja terrorismin rahoittamisessa, koska valtion rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämis- ja selvittelyjärjestelmä ei ole luotettavalla tasolla eikä siten täytä kansainvälisiä vaatimuksia. (Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017.)

Poliittisesti vaikutusvaltaiseen henkilöön liittyvästä tehostetusta tuntemisvelvollisuudesta säädetään kolmannen luvun 13 §:ssä. Ilmoitusvelvollisen tulee tehdä riskiperusteiseen arviointiin pohjautuen tarkistukset ja varmistua siitä, että onko asiakas ollut poliittisesti

vaikutusvaltainen henkilö tai onko hänen perheenjäsenensä poliittisesti vaikutusvaltainen tai onko asiakas tällaisen henkilön yhtiökumppani. Jos henkilö ei ole ollut tärkeässä julkisessa tehtävässä vähintään vuoteen, ei häntä voida enää pitää poliittisesti vaikutusvaltaisena henkilönä. (Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017.)

Ilmoitusvelvollisen tulee kiinnittää erityistä huomiota, onko olemassa poliittista vaikutusvaltaa ja otettava riskiperusteisessa arvioinnissa huomioon, että liittyykö joko asiakkaaseen tai tiettyyn liiketoimeen huomattavasti suurempaa rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riskiä. Sellaisissa tapauksissa kun asiakas on tai on ollut poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö, on ilmoitusvelvollisen ylemmän johdon aina hyväksyttävä uusi asiakassuhde. Tämän lisäksi ilmoitusvelvollisen tulee selvittää henkilön varallisuuden ja varojen alkuperä, kun ne liittyvät juuri tähän tiettyyn asiakassuhteeseen tai yksilöityyn liiketoimeen. Asiakassuhdetta tulee seurata jatkuvasti tehostetusti. (Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017.)

3.3 Viides rahanpesudirektiivi

Euroopan unionin jäsenvaltioissa on edistytty rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä hyväksymällä FATF:n standardit ja pantu niitä täytäntöön. Jotta rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä voidaan tehostaa edelleen, on Euroopan unionin taloudellisen ja rahoitusympäristön avoimuuden lisääminen tarpeellista.

Avoimuuden lisäämiseksi Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2018/843 rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesuun tai terrorismin rahoitukseen annettiin 30.5.2018, jäljempänä viides rahanpesudirektiivi. Samalla direktiivillä päätettiin muuttaa direktiiviä (EU) 2015/849 ja direktiivejä 2009/138/EY ja 2013/36/EU. Viidennen rahanpesudirektiivin tarkoituksena on estää, paljastaa ja tutkia rahanpesua. Avoimuus nähdään yhtenä tehokkaana keinona estää rahanpesua.

Direktiivin tarkoituksena on luoda tästä syystä uusia tehokkaita keinoja vaikeuttaa rahanpesua. Rahanpesun estämisellä ja avoimuuden lisäämisellä pyritään säilyttämään Euroopan unionin rahoitusjärjestelmän yhtenäisyys. Tähän vaikuttaa erityisesti yhtiöiden ja muiden oikeushenkilöiden sekä trustien ja samankaltaisten oikeudellisten järjestelyjen avoimuus. Viidennen rahanpesudirektiivin tavoitteena on myös edistää rahoitusmarkkinoiden

den luottamuksen kasvua. Direktiivissä täsmennetään suurriskisiä kolmansia maita koskevia periaatteita ja laajennetaan asiakkaan tuntemisvelvollisuutta sekä tarkennetaan tehostettua asiakkaan tuntemisvelvollisuutta. Direktiivissä on myös muutettu kokonaan artikla 30, joka koskee tosiasiallisia omistajia ja edunsaajia koskevien tietoja.

3.4 Viidennen rahanpesudirektiivin vaikutukset asiakkaan tuntemiseen

Viidennen rahanpesudirektiivin 13 artiklassa on tarkennettu asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskeviin toimenpiteitä silloin, kun tunnistettu tosiasiallinen omistaja ja edunsaaja on ylempään johtoon kuuluva henkilö. Tällöin ilmoitusvelvollisten on toteutettava tarvittavat kohtuullisina pidetyt toimenpiteet tämän henkilöllisyyden todentamiseksi. Lisäksi tulee kirjata ylös toteutetut toimet ja mahdolliset vaikeudet todentamismenettelyssä.

Neljännessä rahanpesudirektiivin 14 artiklassa on säädetty asiakkaan ja tosiasiallisen omistajan ja edunsaajan henkilöllisyyden todentamisesta ennen liikesuhteen aloittamista tai liiketoimen suorittamista. Tätä artiklaa on tarkennettu viidennessä rahanpesudirektiivissä siten, että sen ensimmäiseen kohtaan on lisätty vaatimus, että ilmoitusvelvollisten on hankittava todiste rekisteröinnistä tai rekisteriote. Tämän tarkoituksena on varmentaa yhtiön tosiasiallisen omistajan ja edunsaajan ennen kuin se aloittaa uutta liikesuhdetta yhtiön tai muun oikeushenkilön kanssa. Lisäksi viidennessä kohtaa asiakkaan tuntemisvelvollisuudesta on täsmennetty siten, että ilmoitusvelvollisten tulee soveltaa asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevia toimenpiteitä myös sellaisissa tapauksissa, kun ilmoitusvelvollisella on lakiin perustuva velvoite olla yhteydessä asiakkaaseen kalenterivuoden aikana tarkastaessaan asiakkaan tosiasiallista omistajaa ja edunsaajaa koskevia tietoja.

Tehostetusta asiakkaan tuntemisvelvoitteesta säädetään neljännen rahanpesudirektiivin 18 artiklassa. Tämän artiklan toista kohtaa on muutettu viidennessä rahanpesudirektiivissä siten, että ilmoitusvelvollisten tulee tutkia liiketoimien taustat ja tarkoitus, kun ne ovat monimutkaisia, huomattavan suuria, niiden toteutuminen tehdään poikkeuksellisella tavalla ja jos niillä ei ole taloudellista tai oikeudellista tarkoitusta. Liiketoimet tulee tutkia mahdollisimman pitkälle. Tämän lisäksi tulee vahvistaa liikesuhteen valvontaa ja sen luonnetta sekä selvittää ovatko liiketoimet asianmukaisia.

Direktiiviin on lisätty uusi 18a artikla, joka käsittelee tehostettua asiakkaan tuntemisvelvoitetta silloin, kun liiketoimeen liittyy suurriskisiä kolmansia maita. Tällöin tulee ensimmäisen kohdan mukaan toimenpiteisiin kuulua lisätietojen hankkiminen asiakkaasta ja

tosiasiallisesta omistajasta ja edunsaajasta, liikesuhteen alkuperäisestä luonteesta, tosiasiallisen omistajan ja edunsaajan varojen ja varallisuuden alkuperästä sekä alkuperäisen suunnitelman mukaisista liiketoimien tai jo suoritettujen liiketoimien perusteista. Lisäksi tulee hankkia ylemmän johdon hyväksyntä kyseessä olevalle liikesuhteen aloittamiselle tai sen jatkamiselle. Tämän jälkeen tulee jatkaa liikesuhteen seurantaan tehostetusti tekemällä tarkastuksia ja lisäämällä tarkastusten määrää.

Lisäksi 18a direktiivissä annetaan jäsenvaltioille optio päättää, että edellyttävätkö he, että ilmoitusvelvolliset varmistavat ensimmäisen maksun suorituksen tulevan asiakkaan nimissä olevalta tililtä luottolaitoksesta. Tätä optiota sovelletaan asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskeviin toimenpiteisiin, joiden tulee olla yhtä tehokkaita kuin tässä direktiivissä säädetty toimenpiteet. Tätä optiota ei Suomessa ole otettu käyttöön.

Ilmoitusvelvollisten tulee artiklan toisen kohdan mukaan soveltaa lisäksi yhtä tai useampaa riskinvähentämistoimenpidettä niin luonnollisiin henkilöihin kuin oikeushenkilöihinkin silloin, kun ne toteuttavat liiketoimia, joissa on mukana suuririskisiä kolmansia maita. Tällaisissa tapauksissa tulee tehostetun asiakkaan tuntemisvelvoitteen täydentäviä osia soveltaa ja ottaa käyttöön tehostettuja ilmoitusmekanismeja. Myös liikesuhteiden tai liiketoimien rajoittaminen voi tulla kyseeseen.

Neljännessä rahanpesudirektiivissä säädetään 20 artiklassa asiakkaan tuntemisvelvollisuudesta silloin, kun on kyse liiketoimista, joissa on osallisena poliittisesti vaikutusvaltaisia henkilöitä. Viidenteen rahanpesudirektiiviin on lisätty 20 artikla, joka säätelee mitkä tehtävät ovat sellaisia, joita pidetään kansallisten lakien ja asetusten sekä hallinnollisten määräysten mukaan julkisina tehtävinä. Kunkin jäsenvaltion on ylläpidettävä tällaista listaa.

Neljännän rahapesudirektiivin 30 artiklassa säädetään tosiasiallisia omistajia ja edunsaajia koskevista tiedoista. Viidennen rahanpesudirektiivin ensimmäistä kohtaa on tarkennettu siten, että tämä käsittää yhtiöiden tai muiden oikeushenkilöiden tosiasialliset edunsaajat ja omistajat. Tätä sovelletaan sellaisissa tapauksissa, kun määräysvalta toteutuu osakkeiden, äänioikeuksien, omistusoikeuksien, haltijaosakkeiden kautta tai mahdollisesti käyttämällä määräysvaltaa muilla tavoin. Edellä mainituissa tapauksissa oikeushenkilöiden tosiasiallisten omistajien ja edunsaajien tulee antaa yhtiöille kaikki tiedot täyttääkseen velvoitteet riittävien tietojen saamiseksi.

Viidennessä rahanpesudirektiivin 31 artiklassa laajennetaan artikla koskemaan trustien lisäksi myös vastaavanlaisiin oikeudellisiin järjestelyihin, kuten esimerkiksi fiducie, tiettytyyppiset Treuhand-järjestelyt tai fideicomiso, kun niillä on vastaavanlainen rakenne tai vastaavanlaiset tehtävät kuin trusteilla. Jokaisen jäsenvaltion tulee todeta, milloin tällaisilla oikeudellisilla järjestelyillä on samankaltainen rakenne tai samanlaiset tehtävät kuin trusteilla.

3.5 Muutokset lakiin rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä

Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain muuttamisesta (573/2019) astui voimaan pääosin 1.5.2019. Tässä kappaleessa tuodaan esille viiden rahanpesudirektiivin vaikutukset Suomen lainsäädäntöön erityisesti yritysasiakkaan tuntemisessa huomioon otettavien seikkojen osalta.

Laissa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain muuttamisessa säädetään asiakkaan tuntemisesta ja riskiperusteisesta arvioinnista kolmannen luvun 1 §:ssä. Pykälän kolmanteen momenttiin on tehty vastaava lisäys kuin viidennen rahanpesudirektiivin 14 artiklan 5 kohdassa on todettu. Ilmoitusvelvollisen tulee noudattaa säädöstä asiakkaan tuntemisesta myös silloin, kun ilmoitusvelvollisella on lakiin perustuva velvollisuus ottaa asiakkaaseen yhteyttä vuosittain. Ilmoitusvelvollisten tulee varmistaa tosiasiallista edunsaajaa koskevat tiedot, joilla on merkitystä asiakkaan tuntemisen tietoihin.

Asiakkaan tunnistamisesta ja henkilöllisyyden todentamisesta säädetään kolmannen luvun 2 §:ssä. Tähän on tehty vastaava lisäys kuin 14 artiklan ensimmäisessä kohdassa. Ilmoitusvelvollisen on varmistettava ennen kuin aloittaa uuden asiakassuhteen yhteisön tai ulkomaisen express trustin kanssa siitä, että tämän tosiasiallinen edunsaaja, oikeushenkilön ja trustin tosiasiallinen edunsaaja, on merkitty rekisteriin, esimerkiksi kaupparekisteriin. Tämä merkintä voidaan siten varmistaa rekisteriotteella tai käyttämällä rekisterin sähköistä palvelua todentamisessa.

Asiakkaan tuntemistiedoista ja niiden säilyttämistä säädetään kolmannen luvun 3 §:ssä. Tähän pykälään on lisätty erityisesti direktiivin 13 artiklan ensimmäisen kohdan b alakohdan muutos, joka tarkoittaa sitä, että jos tosiasiallista henkilöä ei ole pystytty tunnistamaan, tulee tällöin säilyttää oikeushenkilön hallituksen tai vastuunalaisen yhtiömiehen, toimitusjohtajan tai muun vastaavassa asemassa olevan henkilön nimi, syntymäaika ja

henkilötunnus. Tällaisessa tapauksessa on mahdollista nimetä tosiasialliseksi edunsaajaksi yksi tai useampi luonnollinen henkilö. Tosiasiallisen edunsaajana voidaan tietyissä tilanteissa pitää toimitusjohtajaa kuin kaikkia hallituksen jäseniä.

Myös kansalaisuutta koskeva tieto tulee säilyttää, jos tosiasiallisella edunsaajalla ei ole suomalaista henkilötunnusta. Tämä lisäksi pykälään on lisätty toisen momentin neljännen kohtaan, että asiakkaan tuntemistiedoista on säilytettävä oikeushenkilön tai vastaavan päättävän elimen jäsenten täydelliset nimet, syntymäajat ja kansalaisuudet. Tähän liittyen on mahdollista riskiarvioon perustuen, että ilmoitusvelvollisen ei tarvitsisi saada vastaavia tietoja oikeushenkilöltä vaan hän voisi luottaa rekisteriin merkittyihin tietoihin. Asiakasta koskevien tietojen hankkimisesta, jatkuvasta seurannasta ja selonottovelvollisuudesta on säädetty kolmannen luvun 4 pykälässä. Tähän kohtaan on lisätty vaatimus ilmoitusvelvolliselle, että tietojen hankkiminen käsittää myös tosiasiallisen edunsaajan tiedot asiakkaan tietojen lisäksi.

Tehostettu tuntemisvelvollisuus koskee poliittisesti vaikutusvaltaisia henkilöitä. Lain kolmannen luvun 13 §:ään on lisätty vastaava muutos neljännen rahanpesudirektiivin 20 artiklasta siten, että se koskee myös tosiasiallista edunsaajaa asiakkaan lisäksi. Lakiin on lisätty 13 a § Euroopan talousalueen ulkopuoliseen korkean riskin valtioon liittyvä tehostettu tuntemisvelvollisuus. Tällä on pantu täytäntöön viidennen rahanpesudirektiivin 18 a artikla. Pykälän ensimmäisessä momentissa on säädetty tehostetuista asiakkaan tuntemismenettelyistä silloin, kun asiakassuhteeseen liittyvässä liiketoiminnassa on mukana korkean riskin kolmansia maita. Komissio yksilöi maat, joiden katsotaan kuuluvan korkean rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskin valtioihin. Pykälässä on todettu vastaavat asiat tehostetuista toimenpiteistä kuin ne on lueteltu 18 a artiklassa.

Lain kuudes luku koskee tosiasiallisten edunsaajien tietoja. Tämän mukaan tosiasiallisten edunsaajien velvollisuutena on toimittaa yhteisölle rekisteritietojen ajantasaisuuden ylläpitämiseksi tarpeelliset tiedot. Tämä muutos käsittää direktiivin 30 artiklan ensimmäisen kohdan uuden alakohdan täytäntöönpanon. Tätä ei kuitenkaan sovelleta yhtiöön, joka on kaupankäynnistä rahoitusvälineillä annetussa laissa tarkoitettulla säännellyllä markkinalla kaupankäynnin kohteena.

Ulkomaisen trustin omaisuuden hoitajan velvollisuuksista säädetään kuudennen luvun kolmannessa pykälässä. Trustin omaisuuden hoitajan velvollisuutena on toimittaa tunte-

mista varten olevat tiedot tosiasiallisista edunsaajista sekä kaupparekisteriin että ilmoitusvelvolliselle. Jos tuntemista varten tarvittavat tiedot on aikaisemmin rekisteröity toiseen Euroopan talousalueeseen (ETA) kuuluvassa valtiossa, ei tietoja tarvitse enää rekisteröidä Suomessa kaupparekisteriin. Ilmoitusvelvollisten tulee saada trustin omaisuudenhoitajalta tosite rekisterimerkinnästä. (Laissa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä annetun lain muuttamisessa 573/2019.)

4 Valvontaelimet

Tässä osiossa käydään läpi valvontaelimiä, jotka valvovat rahanpesun estämisen toteutusta. Valvontaelimiä ovat muun muassa FATF, Finanssivalvonta ja rahanpesun selvitykeskus.

4.1 The Financial Action Task Force

The Financial Action Task Force (FATF) on maailman laajuinen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen valvontaviranomainen. FATF perustettiin Pariisissa 1989 G-7 maiden kokouksessa. Alun perin FATF perustettiin tutkimaan ja ehkäisemään rahanpesua. Vuonna 2001 lokakuussa FATF laajensi mandaattinsa koskemaan terrorismin rahoitusta. FATF:iin kuuluu 39 jäsenmaata, jota se valvoo vuosittaisilla kyselyillä. (FATF 2019b.)

FATF:n tavoitteena on asettaa standardit sekä edistää tehokasta implementointia niin lakiin, sääntelyyn ja operatiivisiin toimintoihin rahanpesun estämisen sekä terrorismin rahoittamisen estämiseen. FATF monitoroi jäsenmaitaan ja heidän edistymistään implementoinnissa FATF:n ohjeistuksia, sekä arvioi rahanpesunestämisen keinoja ja vastatoimia. FATF:n tehtävänä on myös antaa ohjeistuksia jäsenmailleen ja Euroopan parlamentin neljäs rahanpesudirektiivi pohjautuu FATF:n antamiin suosituksiin. FATF julkaisi uusimmat suosituksensa vuonna 2012. FATF:n 40 suositusta noudatetaan noin 180 valtiossa maailmanlaajuisesti. (HE 228/2016, 6; FATF 2019b.)

FATF on laatinut maa-arvion Suomen rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjuntatoimista. Yhtenä osana tähän kuuluu arvio Suomen lainsäädännöstä. Maa-arvio tehtiin kesällä 2018 ja raportti siitä julkaistiin huhtikuussa 2019. Maa-arvioinnissa on arvioitu

FATH:n 40 suositusten toteutumista. Arviointiraportissa on todettu, että Suomen lainsäädäntö vastaa erittäin hyvin kansainvälisiä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnan standardeja. (Keskusrikospoliisi 2019b, 32.)

4.2 Finanssivalvonta

Finanssivalvonta on vakuutus- ja rahoitusviranomainen, jonka tehtävänä on valvoa pankkeja, vakuutus- ja eläkeyhtiöitä. Tämän lisäksi Finanssivalvonta valvoo sijoituspalveluyrityksiä, rahastoyhtiöitä, pörssiä sekä muita vakuutuslalla toimivia yrityksiä. Finanssivalvonnan toiminnan kustantaa valvottavat yritykset sekä Suomen Pankki. Vaikka Finanssivalvonta toimiikin hallinnollisesti Suomen Pankin yhteydessä, on finanssivalvonnan päätökset itsenäisiä. Finanssivalvonnan tarkoituksena on vakauttaa rahoituslaitosten toimintaa. Tämän lisäksi Finanssivalvonnan tehtävänä on turvata vakuutettujen etuja, luottamuksen säilyttäminen finanssimarkkinoiden toiminnassa ja edistää hyvien menettelytapojen noudattamista finanssimarkkinoilla. (Finanssivalvonta 2020.)

Finanssivalvonta toteuttaa Finanssivalvonnasta annetun lain kolmannessa luvussa sekä muualla laissa säädettyjä valvontaoikeuksia finanssimarkkinoiden valvonnassa. Finanssivalvonnan valvottavat ilmoitusvelvolliset ovat velvoitettuja toimittamaan Finanssivalvonnalle tarpeelliset tiedot Finanssivalvonnan niitä pyytäessä. Finanssivalvonta on oikeutettu tekemään tarkastuksia valvottaviinsa yhteisöihin sekä kutsumaan kuultavaksi valvottavien tai muun finanssimarkkinoilla toimivan yhteisön edustajan kuultavaksi tai luonnollisen henkilön, joka työskentelee kyseisessä yhteisössä. Tämän lisäksi Finanssivalvonta voi rajoittaa valvottaviaan valvontavaltuuksien puitteissa. (Finanssivalvonta 2018.)

Finanssivalvonta voi myös hyödyntää ulkopuolisia asiantuntijoita vaativien asioiden selvittämiseksi. Finanssivalvonta voi asettaa uhkasakon valvottavalle, mikäli se laiminlyö finanssimarkkinoita koskevia säännöksiä ja määräyksiä. Mikäli valvottava rikkoo sääntelyä, voi finanssivalvonta määrätä sanktion finanssivalvonnan annetun lain neljännen luvun mukaisesti. Sanktioita eli hallinnollisia seuraamuksia ovat julkinen varoitus, rikemaksu ja seuraamusmaksu. Kun Finanssivalvonta epäilee rikosta, tulee sen tehdä tutkintapyyntö poliisille. (Finanssivalvonta 2018.)

4.3 Rahanpesun selvittelykeskus

Keskusrikospoliisi perusti vuonna 1998 rahanpesun selvittelykeskuksen. Rahanpesun selvittelykeskuksen tehtävänä on hoitaa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä ja selvittämistä. Rahanpesun selvittelykeskuksen toimintaa säätelee laki (445/2017). Rahanpesun selvittelykeskuksen pääsääntöinen tarkoitus on analysoida ilmoituksia epäilyttävistä liiketoimista. Rahanpesun selvittelykeskus tekee tiivistä yhteistyötä viranomaisten, vieraan valtioiden viranomaisten ja järjestöjen kanssa sekä ilmoitusvelvollisten kanssa, jotta tapaukset saataisiin selvitettyä. Tämän lisäksi rahanpesun selvittelykeskus ylläpitää tilastoa ilmoitusten ja liiketoimien keskeytyksen lukumäärästä. Rahanpesun selvittelykeskus käsittelee myös varojen jäädyttämisilmoituksia, jotka liittyvät terrorismin torjuntaan. (Poliisi 2020.) FATF on tehnyt arvion Suomen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnan kansainvälisten standardien mukaisuudesta. Tämän arvion perusteella rahanpesun selvittelykeskuksen toiminta arvioitiin olevan tehokasta ja erityisen hyvällä tasolla. (Keskusrikospoliisi 2019b, 32.)

Rahanpesun selvittelykeskus sai 64 403 ilmoitusta epäilyttävistä liiketoimista vuonna 2019. Pankit tekivät yhteensä 10 024 rahanpesu ilmoitusta vuonna 2019. (Keskusrikospoliisi 2019b, 13.) Kuviossa 3 on kuvattu pankkien lähettämien rahanpesuepäily ilmoitusten määrää. Kuviosta voidaan havaita, että ilmoitusten määrä on kasvanut merkittävästi vuodesta 2015 lähtien.

Kuvio 3. Ilmoitus määrien kehitys luotto- ja rahoituslaitoksissa (Keskusrikospoliisi 2011-2019).

Rahanpesun selvittelykeskus on laatinut erilaisia rahanpesuindikaattoreita, joita ilmoitusvelvolliset voivat käyttää rahanpesun tunnistamisessa. Rahanpesuindikaattoreihin on vaikuttanut kansalliset ja kansainväliset ilmiöt ja havainnot. Monet näistä indikaattoreista soveltuvat eri toimialoille, mutta indikaattorit on jaettu toimialoittaan. Selvittelykeskus on määritellyt rahoitustoimialalla toimiville omat rahanpesuindikaattorit. (Keskusrikospoliisi 2019c, 1.) Alla olen listannut ne rahanpesuindikaattorit, jotka mielestäni pankkien tulisi huomioida kansainvälisten yritysasiakkaiden toiminnassa.

- Yritysasiakkaalla on liiketoimintaa maantieteellisiä riskejä omaavissa maissa tai alueilla.
- Yritysasiakas vaatii, että liiketapahtumat hoidetaan nopeasti.
- Liiketoimen perustetta eikä varojen alkuperää voida todeta saatujen asiakirjojen perusteella.
- Asiakkaan passiiviselle tilille ilmestyy yksi tai useita rahasiirtoja, jonka jälkeen asiakas siirtää varat eteenpäin, kunnes koko summa on siirretty.
- Asiakkaan lähtevä rahaliikenne korkean riskin huumemaahan koostuu useista eristä tapahtumista, jotka vaikuttavat liittyvän toisiinsa.
- Asiakkaan rahaliikenne koostuu useista eristä tapahtumista, jotka antavat kuvan, että isoja summia on yritetty pilkkoa pienemmiksi tapahtumiksi.
- Asiakas tekee rahasiirtoja korkean riskin maihin.
- Asiakkaalla on kauttakulkutilejä ilman liiketoiminnallista perustetta. (Keskusrikospoliisi 2019c, 2-10.)

Rahanpesun selvittelykeskus on määritellyt myös veroparatiiseja ja muita yhteistyöhaluttomia maita koskevia indikaattoreita. Useissa rahanpesun tapauksissa on tullut esille, että niissä on mukana yrityksiä ja rahoituslaitoksia veroparatiisimaista. Veroparatiisivaltiolla tarkoitetaan taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön (Organization for Economic Co-operation and Development, jäljempänä OECD) määritelmän mukaan maata, jossa on matala verotus ja tiukka pankkisalaisuus. Mailla ei myöskään ole kansainvälisiä sopimuksia, jotka mahdollistaisivat verotustietojen vaihtamisen. Veroparatiisimaita ovat Panama, Bahamasaaret, Bermuda ja Caymansaaret. (Keskusrikospoliisi 2019c, 20-21.)

EU:n komissio on laatinut mustan listan maista, jotka ovat yhteistyöhaluttomia EU:n kanssa. Nämä valtiot eivät myöskään tee yhteistyötä verotusasioissa. Nämä maat ovat: Amerikan Samoa, Bahrain, Barbados, Etelä-Korea, Grenada, Guam, Macao, Marshall-

saaret, Mongolia, Namibia, Palau, Panama, Sain Lucia, Samoa, Trinidad ja Tobago, Tunisia ja Yhdistyneet Arabiemiirikunnat. (Keskusrikospoliisi 2019c, 20-21.) Alle on listattu veroparatiisimaita koskevia rahanpesunindikaattoreita, joita tulee huomioida kansainvälisten yritysasiakkaiden tuntemisessa:

- Veroparatiisimaissa olevia yhtiöitä käytetään liiketoiminnassa ja lisäksi näyttää siltä, että veroparatiisiyhtiöiden käytön tarkoituksena on peittää liiketoiminnan tosiasialliset edunsaajat.
- Veroparatiisimaissa olevia yhtiöitä käytetään liiketoiminnassa ja yritysjärjestelyt ovat monimutkaiset verrattuna yrityksen liiketoimintaan.
- Asiakkaana olevan yrityksen rahaliikenne tapahtuu veroparatiisimaissa olevien yritysten kautta ja toiminnalle ei ole liiketaloudellista perustetta.
- Ulkomailta tulevaan rahaliikenteeseen käytetään kauttakulkutilejä, joista varat siirretään veroparatiisimaissa olevien yritysten tileille. (Keskusrikospoliisi 2019c, 21.)

5 Tutkimus

Tutkimuksen empiirisessä osiossa vastataan haastatteluissa saadun aineiston pohjalta luvussa 2.1 esitettyihin tutkimuskysymyksiin. Lisäksi kerron tutkimuksen toteuttamisesta ja tutkimustuloksista.

5.1 Teemahaastattelujen toteutus

Tässä luvussa kerron tutkimuksen toteutuksesta ja sen vaiheista. Tutkimuksen aineisto on kerätty teemahaastatteluilla. Tutkimuksessa haluttiin saada todellinen kuva tutkimusaiheesta, siksi haastateltiin johtavalla tasolla olevia asiantuntijoita, jotka vastaavat riskien hallinnasta ja siten asiakkaan tuntemisesta sekä rahanpesusta. Haastateltaville lähetettiin haastattelukysymykset etukäteen. Haastattelut suoritettiin Skypellä haastattelurungon mukaisesti (liite 1) koronepandemiasta (COVID-19) johtuen.

Haastateltavat ovat tutkimuksessa mukana anonymisti, joten henkilöiden työnimikettä eikä työnantajaa mainita. Haastateltavilta saatiin lupa haastattelujen nauhoitukseen. Haastattelujen jälkeen haastattelut litterointiin. Litterointi menetelmänä käytin sanatark-

kaa litterointia, joka edustaa tarkinta tasoa, jossa pieninkin äännähdys on kirjoitettu (Kananen 2010, 59). Litterointi auttaa tutkimusaineistojen analysoinnissa. Haastattelut suoritettiin maaliskuussa 2020.

Tutkimusaineistoa on analysoitu käyttäen tutkimuskysymysten teemoja, joita olen käsitellyt myös teoriaosuudessa. Teoreettinen viitekehyseni on esitetty opinnäytetyön kohdassa 2.3, johon empiirinen osio perustuu. Viitekehyksessäni perehdyin rahanpesuun, sen ilmiöihin ja asiakkaan tuntemista koskeviin velvoitteisiin, joista säädetään 4. ja 5. rahanpesundirektiiveissä sekä uudistetussa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskevassa laissa. Yritysasiakkaan tunteminen on tärkeä osa rahanpesun estämistä.

Teemahaastattelu kysymykset oli jaettu kolmeen eri osa-alueeseen. Ensimmäisenä teemana oli ”kansainvälisten yritysasiakkaiden tuntemisen velvoitteiden täyttäminen”. Tällä teemalla sain vastauksia haasteisiin, mitä kansainvälisten yritysasiakkaiden tuntemisen velvoitteiden täyttämisessä on ja miten EU -rahanpesundirektiivit ja kansallinen lainsäädäntö vaikuttavat asiakkaiden tuntemiseen. Toisessa teemassa kysymykset käsittelivät rahanpesun estämistä, sen tunnistamista ja voidaanko rahanpesua estää. Tässä osiossa käsiteltiin myös, että onko rahanpesun säädökset riittäviä. Viimeisessä eli kolmannessa osiossa käsiteltiin muita haasteita kansainvälisten yritysasiakkaiden tuntemisessa sekä ehdotuksia, että olisiko pankkien välisellä yhteistyöllä vaikutusta rahanpesun estämiseen.

5.2 Tutkimuksen tulokset

Tutkimukseni päätutkimuskysymyksenä oli selvittää, minkälaisia haasteita asiantuntija kokee rahanpesun estämisessä ja kansainvälisen yritysasiakkaan tuntemisessa sekä tuntemistietojen keräämisessä. Haastateltavat toivat esille erilaisia haasteita, joita ilmenee kansainvälisen yritysasiakkaan tuntemisen prosessissa. Yleisesti ottaen haastateltavat toivat esille, että kansainvälisiä yritysasiakkaita koskevien tietojen hankkiminen on hankalampaa kuin kotimaisten yritysten. Samanlaisia rekisteritietoja ei ole mahdollisesti saatavilla ulkomaalaisista yhtiöistä. Lisäksi omistusketjujen selvittäminen on haasteellisempaa, koska yhtiörakenteet isoissa kansainvälisissä konserneissa voivat olla hyvinkin monimutkaisia ja lisäksi siellä voi olla sellaisia yritysmuotoja, joita ei ole Suomen lainsäädännössä.

Erityisesti kansainvälisten yritysten tosiasiallisen edunsaajien selvittäminen voi olla vaikeampaa. Joidenkin maiden yhtiöiden osalta on vaikea selvittää, miten vallankäyttö jakautuu yhtiön sisällä ja kuka käyttää tosiasiallista määräysvaltaa. Tämä tulee erityisesti esille anglosaksisissa maissa. Lisäksi voidaan joutua tarkastelemaan äänivaltasuhteiden perusteella tapahtuvaa määräysvaltaa sekä mahdollisia sopimuksiin perustuvia määräysvaltasuhteita, jotta voidaan todeta, kuka on tosiasiallinen edunsaaja ja kenelle se rooli määräytyy. Isoissa kansainvälisissä konserneissa omistusketju voi olla pitkä, eli on useita omistuskerroksia, joka hankaloittaa tosiasiallisen edunsaajan löytämistä. Lisäksi omistussuhteet voivat olla jakautuneet moniin eri maihin.

Myös kansallinen lainsäädäntö eri maissa vaikuttaa kansainvälisten yritysasiakkaiden tuntemisen prosessiin. Esimerkiksi trusti on Suomen lainsäädännössä vieras käsite ja se vaatii erityistä osaamista ja ymmärrystä, sillä trustit perustuvat sopimukseen, jonka on laatinut trustin asettaja. Siten tosiasiallisen edunsaajan löytäminen voi olla hankalaa, koska omistusketjut eivät ole aina yksiselitteisiä. Kansainvälisten yritysasiakkaiden osalta tietojen saatavuus voi olla haasteellista, sillä asiakkaan tavoittaminen voi olla vaikeaa. Vaikka asiakkaan tuntemista varten saatua tietoa on saatavilla eri lähteistä, on tärkeää arvioida tiedon luotettavuutta. Viranomaisrekistereissä ei aina ole ajantasaisia tietoja yrityksestä, koska yritykset ovat itse velvollisia ilmoittamaan muutoksista rekisteriviranomaiselle.

Rahanpesudirektiivit on implementoitu eri tavoin EU:n jäsenvaltioissa. Tästä johtuen yritysasiakkaiden tuntemisessa on eroja eri jäsenmaiden välillä. Joissakin maissa riittää, että tunnistetaan hallituksen puheenjohtaja, kun taas Suomessa pitää kaikki hallituksen jäsenet tuntea. Lisäksi voi syntyä tulkinta ongelmia, mitä ei laista löydy. Kansainväliset yritysasiakkaat voivat toimia eri maiden lainkäyttöalueilla. Tietojen varmistaminen ja niiden todentaminen ovat keskeisiä haasteita kansainvälisten yritysasiakkaiden tuntemisessa. Toinen suuri haaste rahanpesun estämisessä on se, että kuinka pankissa voidaan todentaa alkurikoksen tapahtuneen. Ilman alkurikosta, ei ole rahanpesua. Tärkeintä on, että pankit estävät tapahtumat, joille ei ole selitystä. Yleensä pankit näkevät vain yhden osan transaktioketjusta, joten sen kokonaisuuden hahmottaminen on lähes mahdotonta.

Tutkimuksen ensimmäisenä lisäkysymyksenä oli, että miten pankin on toimittava, kun asiakas herättää epäilyksiä rahanpesusta ja miten niitä seurataan. Jos asiakas herättää

epäilyksiä rahanpesusta tai sillä on epäilyttäviä tapahtumia, niin niitä pyritään selvittämään asiakkaan kanssa. Mikäli tapahtumille ei löydy selitystä ja ne ovat vieläkin epäilyttäviä, niin niistä lähetetään ilmoitus rahanpesun selvittelykeskukselle. Pankki voi asettaa erilaisia rajoitteita asiakkaiden maksuliikenteelle. Mikäli kyseessä on rahanpesu, niin silloin se on poliisin tehtävä jatkaa tutkimusta. Pankit eivät jatka asiakkuuksia, jos ilmenee rahanpesua.

Toisena tutkimuksen lisäkysymyksenä oli, että miten neljäs ja viides rahanpesundirektiivi sekä kansallinen rahanpesulainsäädäntö vaikuttavat asiantuntijoiden työkuvaan. Haastattelujen perusteella pitää tuntea rahanpesundirektiivit ja kansallinen lainsäädäntö sekä seurata niihin mahdollisesti tulevia muutoksia. Tämän lisäksi on varmistuttava, että ne on otettu huomioon pankin toimintatavoissa ja sisäisissä ohjeistuksissa. Tärkeää on myös varmistaa, että ohjeistuksia noudatetaan. Asiantuntijoiden tulee tuntea rahanpesua ja asiakkaan tuntemista koskevat säädökset.

Kolmantena lisäkysymyksenä oli, että miten käytännössä kansainvälisten yritysten rahanpesua on mahdollista estää. Rahanpesun estämisen näkökulmasta yritysasiakkaan tunteminen on äärimmäisen tärkeää, jotta voidaan ymmärtää asiakkaan liiketoiminta, rahaliikenne sekä omistussuhteet. Rahaliikenteen tunteminen ja niissä tapahtuvien poikkeamien tunnistaminen rahanpesun estämisessä voi tuottaa haasteita, sillä transaktio ketjut voivat olla pitkiä. Erityisesti rajojen ylittävät transaktiot vaikeuttavat todellisen kaupan toteuman seuranta. Mitä monimutkaisempi yritysasiakas on ja mitä enemmän sillä on rajat ylittävää maksuliikennettä, sitä vaikeampaa rahaliikennettä on seurata. Tärkeintä on vahvistua siitä, että asiakkaiden transaktiot koostuvat todellisista kaupankäynneistä ja tavara liikkuu oikeasti sekä tilillä ei näy näennäisiä transaktioita. Jotta rahanpesua voidaan estää tehokkaammin, vaati se moniulotteista yhteistyötä eri tahojen kanssa.

Neljäntenä lisäkysymyksenä oli, että onko rahanpesua koskeva sääntely riittävää rahanpesun estämiseksi. Haastatteluissa saadun tiedon mukaan rahanpesun säädöksiä on riittävästi. Ongelmana on, että säädökset ovat välillä monimutkaisia ja tulkinnanvaraisia sekä liian yksityiskohtaisia. Pelkät säädökset eivät kuitenkaan riitä, vaan pitäisi saada aikaan kansainvälisten yhtiöiden tietojen vaihtoa pankkien ja viranomaisten välillä. Ei pelkästään Suomessa, vaan kansainvälisesti. Pankit eivät saa tietoa, esimerkiksi rikollisista henkilöistä. Kansainvälistä yhteistyötä tulee lisätä. Ainoastaan rajat ylittävällä yhteistyöllä voidaan rahanpesu saada kontrolliin.

Haastatteluissa tuotiin myös esille, että viranomaisten yhteistyötä tulisi lisätä sekä yhteinäistää globaaleja kriteereitä. Myös katsottiin, että rahanpesun estäminen on pelkästään pankkien vastuulla, mutta keinot niiden selvittämiseksi ovat puutteellisia, erityisesti kansainvälisessä ympäristössä. Tästä syystä yrityksiä, jotka käyttävät pankkien verkostoa hyväkseen päivittäisissä toiminnoissaan tulisi asettaa vastuuseen. Haastateltavat näkevät, että niiden vastuuttaminen ei ole riittävää eikä niihin kohdistu riittävää valvontaa viranomaisten toimesta.

6 Päätäntö

Päätäntö kappaleessa tuon esille tutkimukseni johtopäätökset. Tämän lisäksi arvioin tutkimukseni luotettavuutta validiteetin ja reliabiliteetin näkökulmista. Arvioin myös opinnäytetyönprosessia ja omaa oppimistani sekä tuon esille jatkotutkimus aiheita.

6.1 Johtopäätökset

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää mitä haasteita pankeilla on kansainvälisten yritysasiakkaiden rahanpesun estämisessä ja asiakastuntemisen velvoitteiden täyttämiseksi. Tutkimuksen viitekehys perustui 4. ja 5. rahanpesudirektiiviin sekä uudistettuun kansalliseen rahanpesulainsäädäntöön ja niissä oleviin asiakkaiden tuntemisvelvoitteisiin. Uudistetun rahanpesulainsäädännön tarkoituksena on tiukentaa asiakkaiden tuntemisvelvoitteita ja siten estää rahanpesua. Käytännössä tämä toi lisävaatimuksia tietoihin, joita kerätään yritysasiakkaista. Tehostetun tuntemisen piirissä olevien asiakkaiden osalta tosiasiallista edunsaajaa koskevien tietojen päivittäminen tulee tehdä kalenterivuositain. Myös asiakasta koskevien tietojen hankkiminen, niiden jatkuva seuranta ja selonottovelvollisuus ulotettiin tosiasiallisiin edunsaajiin. Tehostettu tuntemisvelvollisuus säädettiin koskemaan asiakkaita Euroopan ulkopuolisiin korkean riskin maihin.

Tutkimuksen empiirisessä osiossa sain vastaukset tutkimuskysymyksiini. Haastatteluissa tuli erityisesti esille, että kansainvälisten yritysasiakkaiden kokonaisvaltainen tunteminen on kaiken A ja O rahanpesun estämisessä. Tällä tarkoitetaan sekä liiketoimen, että rahaliikenteen ja tosiasiallisen edunsaajan tuntemista. Haastateltavat kokivat, että kansainvälisiä yritysasiakkaita koskevien tietojen saaminen on vaikeampaa. Isot ja monimutkaiset yhtiörakenteet ja eri yritysmuodot tuovat haasteita asiakkaan tuntemiseen.

Myös eri maiden viranomaisrekisterien tietojen puutteellisuudella on vaikutusta asiakkaiden tuntemiseen siten, että tämä lisäsi tarvetta arvioida asiakkaan tiedon luotettavuutta, kun sitä ei voi verifioida virallisesta lähteestä.

Tutkimuksessa saadun tiedon mukaan 4. ja 5. rahanpesundirektiivit sekä kansallinen lainsäädäntö ovat riittävän tiukat. Haastatteluissa tuli ilmi, että lainsäädäntöä tulisi kuitenkin selkeyttää, jotta niiden tulkitseminen olisi helpompaa. Rahanpesun estäminen koettiin olevan pankin harteilla ja haastateltavat olivat sitä mieltä, että pankkien lisäksi myös yrityksiä tulisi asettaa vastuuseen.

Haastateltavat olivat yhtä mieltä siitä, että taistelu rahanpesua vastaan onnistuu vain moniulotteisella viranomaisyhteistyöllä, jota tarvitaan myös kansainvälisellä tasolla. Eri-tyisesti kansainvälisten yritysasiakkaiden näkökulmasta kansainvälinen yhteistyö eri maiden pankkien välillä auttaa estämään rahanpesua tehokkaammin. Haastattelujen myötä todentui havainto, että teoriaosuudessa käsitellyt rahanpesudirektiivien implementointi EU:n jäsenvaltioissa eri tavoin koettiin aidosti haasteelliseksi kansainvälisten yritysasiakkaiden tuntemisvelvoitteiden täyttämisessä.

Mielestäni tutkimukseni oli onnistunut ja se antoi erinomaisen kuvan siitä, mitä haasteita on kansainvälisten yritysasiakkaiden tuntemisvelvoitteiden täyttämisessä ja rahanpesun estämisessä ja millä keinoilla niitä voisi parantaa.

6.2 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimukseni luotettavuutta arvioin validiteetin ja reliabiliteetin avulla. Validiteetti voidaan jakaa ulkoisen ja sisäiseen validiteettiin. Ulkoinen validiteetti tarkoittaa, että tutkija osaa analysoida johtopäätösten, tulkintojen ja aineiston välisten suhteiden pätevyyttä. Ulkoisella validiteetilla arvioidaan enemmänkin tutkijaa kuin tutkittavia. Ulkoisen validiteetin arvion mittarina on, että tutkija kuvaa tutkimuksen juuri niin kuin se on. (Eskola & Suoranta 2001, 213.) Tutkimukseni on ulkoisesti validi, sillä olen valikoinut oikean aineiston keräystavan, valinnut oikeat henkilöt haastateltavaksi, rakentanut haastattelukysymykset tutkimuskysymyksen ympärille, tuonut haastateltavien vastaukset esille sellaisina kuin ne ovat, verrannut haastateltavien vastauksia keskenään ja olen voinut havaita, että haastateltavat ovat antaneet samanlaisia vastauksia kysymyksiin.

Sisäisellä validiteetilla tarkoitetaan, että tutkimuksessa määriteltyjen teorioiden ja käsitteiden sekä menetelmien tulee olla loogisesti kytköksissä toisiinsa. Sisäisellä validiteetilla tutkija todentaa, että se hallitsee käyttämänsä tutkimusotteen. (Eskola & Suoranta 2001, 213.) Tutkimukseni on sisäisesti validi, koska olen tehnyt opinnäytetyöstäni johdonmukaisen sekä loogisen. Punainen lanka seuraa opinnäytetyössä alusta loppuun asti katkeamatta. Olen avannut lukijalle työni kannalta olennaiset käsitteet johdannossa ja olen valinnut tutkimuksen kannalta oikean tutkimusotteen eli kvalitatiivisen menetelmän. Tutkimusaineiston keräsin puolistrukturoidulla teemahaastattelulla. Haastateltavat oli valittu johtotehtävissä toimivista asiantuntijoista, jotta tutkimustulokset ovat laadukkaita ja luotettavia. Lisää luotettavuutta tutkimuksen tulosten arviointiin toi oma kokemukseni, sillä minulla on henkilökohtaista kokemusta tutkimusaiheesta työpaikkani kautta.

Kokonaisuutena luotettavuudella eli validiuksella tarkoitetaan sitä, että tutkimuksessa on mitattu sitä, mitä oli tarkoitus mitata (Hirsjärvi ym. 2016, 231). Mielestäni tutkimukseni on kokonaisvaltaisesti validi, sillä tutkimuksen tarkoituksena oli tutkia, minkälaisia haasteita asiantuntija kokee rahanpesun estämisessä ja kansainvälisen yritysasiakkaan tuntemisessa sekä tuntemistietojen keräämisessä. Tutkimukseni vastaa suoraan tutkimukseni pääkysymykseen.

Tutkimus on reliaabeli, kun tutkimus voidaan toistaa ja saadaan samat tutkimustulokset. Lisäksi reliabiliteettiin vaikuttaa haastattelujen laatu sekä haastateltavien asiantuntijuus. (Uusitalo 1991, 84.) Haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin sanatarkasti sekä haastateltavien asiantuntijuuden taso tutkimuksen aiheeseen vaikuttivat luotettavuuteen. Ottaen huomioon nykyiset rahanpesusäädökset ja pankkien menetelmätavat sekä nykyisen tilanteen, niin tutkimuksen tulokset eivät muuttuisi, eli tutkimuksen tulokset olisivat toistettavissa. Näin ollen tutkimukseni on reliaabeli.

6.3 Opinnäytetyön prosessin ja oman oppimisen arviointi

Opinnäytetyön aihe oli valittu ammatillisessa mielessä, sillä aihe on hyvin lähellä arkeani. Rahanpesun 4. direktiivi sekä kansallinen lainsäädäntö ennen 5. rahanpesundirektiivin implementointia oli jokseenkin tuttu. Opinnäytetyöni vahvisti uudistetun kansallisen rahanpesulainsäädännön osaamista, johon on implementoitu 5. rahanpesundirektiivi. Opinnäytetyötäni varten tehty perehtyminen 5. rahanpesundirektiiviin tuomiin uudistuksiin vahvistaa omaa ammatillista osaamistani työtehtävissäni.

Opinnäytetyön kirjoittamisen prosessissani opin kirjoittamaan enemmän analyyttisemmin ja opin syvällisemmin mitä tarkoittaa kvalitatiivinen tutkimus sekä kuinka valitaan oikea tutkimusmenetelmä. Opin myös, miten opinnäytetyö tulee rakentaa ja miten kvalitatiivinen tutkimus tulee kirjoittaa. Sain tehtyä opinnäytetyöstäni validin ja reliaabelin luotettavien lähteiden sekä luotettavien tutkimusaineistojen avulla.

6.4 Jatkotutkimuksen aiheet

Yhtenä jatkotutkimuksen aiheena voisi selvittää, miten eri maiden lainsäädäntö antaa mahdollisuuden tosiasiallisen edunsaajan piilottamiseen ja perehtyä siihen, miksi tiukennetut rahanpesun säädökset eivät koske veroparatiiseja.

Toisena ajankohtaisena jatkotutkimuksen aiheena olisi tutkia, miten rahanpesudirektiivit on implementoitu eri EU:n jäsenvaltioissa jokaisen maan kansalliseen lainsäädäntöön ja missä maassa on tiukimmat vaatimukset pankeilla asiakkaidensa tuntemisessa, sekä miten ne eroavat toisistaan.

Kolmantena jatkotutkimusaiheena olisi tutkia rahanpesun estämisen eri keinoja syvällisemmin ja mitä mahdollisuuksia olisi kansainvälisellä yhteistyöllä pankkien ja viranomaisten kesken sekä mitä säädöksiä tulisi muuttaa, jotta yhteistyötä voitaisiin tehdä.

Lähteet

Basel Institute on Governance 2018. Basel AML Index 2018. https://www.baselgovernance.org/sites/default/files/2019-02/basel_aml_index_10_09_2018.pdf. Luettu 10.3.2020.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2001. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino, Tampere.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2015/849.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2018/843.

Finanssivalvonta 2020. Tietoa Finanssivalvonnasta. <https://www.finanssivalvonta.fi/finanssivalvonta/>. Luettu 21.3.2020.

Finanssivalvonta 2018. Toimivalta ja valtuudet. Päivitetty 12.9.2018. <https://www.finanssivalvonta.fi/finanssivalvonta/toimivalta-ja-rahoitus/toimivalta/>. Luettu 21.3.2020.

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä, laiksi rahanpesun selvittelykeskuksesta sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi. 228/2016.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2016. Tutki ja kirjoita. 21. uud. painos. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2009. Tutkimushaastattelu. Gaudeamus, Helsinki.

Kananen, Jorma 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylän Ammattikorkeakoulu, Jyväskylä.

Keskusrikospoliisi 2011. Vuosikertomus. Rahanpesun selvittelykeskus. https://www.poliisi.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/intermin/embeds/poliisiwwwstruc-ture/26365_Rahanpesun_selvittelykeskus_Vuosikertomus_2011.pdf?815613be1bc7d788. Luettu 21.3.2020.

Keskusrikospoliisi 2012. Vuosikertomus. Rahanpesun selvittelykeskus. https://www.poliisi.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/intermin/embeds/poliisiwwwstruc-ture/26360_Rahanpesun_selvittelykeskuksen_vuosikertomus_2012.pdf?702f0cbe1bc7d788. Luettu 21.3.2020.

Keskusrikospoliisi 2014. Vuosikertomus. Rahanpesun selvittelykeskus. https://www.poliisi.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/intermin/embeds/poliisiwwwstruc-ture/28746_Rahanpesun_selvittelykeskuksen_vuosikertomus_2014.pdf?f37efbbd1bc7d788. Luettu 21.3.2020.

Keskusrikospoliisi 2016. Vuosikertomus. Rahanpesun selvittelykeskus. https://www.poliisi.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/intermin/embeds/poliisiwwwstruc-ture/58225_Rahanpesun_selvittelykeskus_Vuosikertomus_2016.pdf?fb8903bd1bc7d788. Luettu 21.3.2020.

Keskusrikospoliisi 2019a. Rahanpesunindikaattorit. https://www.poliisi.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/intermin/embeds/poliisiwwwstructure/77455_Rahanpesuindikaattorit_11.1.2019_FINAL.pdf?07d4a707427dd688. Luettu 21.3.2020.

Keskusrikospoliisi 2019b. Vuosikertomus. Rahanpesun selvittelykeskus. https://www.poliisi.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/intermin/embeds/poliisiwwwstructure/88542_RAPin_Vuosikertomus_2019_valmis.pdf?d78590c21bc7d788. Luettu 21.3.2020.

Keskusrikospoliisi 2019c. Rahanpesuindikaattorit. Rahanpesun selvittelykeskus. https://www.poliisi.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/intermin/embeds/poliisiwwwstructure/77455_Rahanpesuindikaattorit_11.1.2019_FINAL.pdf?e01ed3f69dfbd688. Luettu 26.4.2020.

Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017.

Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain muuttamisesta 573/2019.

Massa, Silja 2019. Viranomaiset vaativat rahanpesusta epäillyn Danske Bankin Viron-yrityksen sulkemista – pankki päätti lopettaa kaiken toimintansa Baltiassa ja Venäjällä. Päivitetty 19.2.2019. <https://yle.fi/uutiset/3-10653211>. Luettu 9.3.2020.

Poliisi 2020. Rikokset. Rahanpesun selvittelykeskus. https://www.poliisi.fi/keskusrikospoliisi/rahanpesun_torjunta/rahanpesun_selvittelykeskus. Luettu 21.3.2020.

Rahanpesulainsäädännön uudistamistyöryhmä 2015. Rahanpesulainsäädännön kokonaisuudistus. Valtiovarainministeriön julkaisu (41).

Rikoslaki 19.12.1889/39.

Sahavirta, Ritva 2008. Rahanpesu rangaistavana tekona. Suomen lakimiesyhdistys, Helsinki.

Sterling, Stephen 2015. Identifying money laundering, Analyzing suspect financial conduct against the speed, cost, and security of legitimate transactions. *Journal of Money Laundering Control* 28 (3), 266-292. <https://www-emerald-com.ezproxy.metropolia.fi/insight/content/doi/10.1108/JMLC-08-2014-0025/full/pdf?title=identifying-money-laundering-analyzing-suspect-financial-conduct-against-the-speed-cost-and-security-of-legitimate-transactions>. Luettu 8.3.2019.

Teichmann, Fabian 2017. Twelve methods of money laundering. *Journal of money laundering control* 20 (2), 130-137. <https://www-emerald-com.ezproxy.metropolia.fi/insight/content/doi/10.1108/JMLC-05-2016-0018/full/pdf?title=twelve-methods-of-money-laundering>. Luettu 21.3.2020.

The Financial Action Task Force 2010. Global Money Laundering & Terrorist Financing Threat Assessment. <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Global%20Threat%20assessment.pdf>. Luettu 21.3.2020.

The Financial Action Task Force 2019a. Money Laundering & Terrorist Financing Threat Assessment. A view of how and why criminals and terrorists abuse finances, the effect of this abuse and the steps to mitigate these threats. <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Global%20Threat%20assessment.pdf>. Luettu 21.3.2020.

The Financial Action Task Force 2019b. About. <https://www.fatf-gafi.org/>. Luettu 15.3.2020.

Uusita, Hannu 1991. Tiede, tutkimus ja tutkielma. Johdatus tutkielman maailmaan. 5. uud. painos. WSOY, Helsinki.

Viswanatha, Aruna & Wolf, Breth 2012. HSBC to pay \$1,9 billion U.S. fine in money-laundering case. <https://www.reuters.com/article/us-hsbc-probe/hsbc-to-pay-1-9-billion-u-s-fine-in-money-laundering-case-idUSBRE8BA05M20121211>. Luettu 8.3.2020.

Vulliamy, Ed 2011. How a big US bank laundered billions from Mexico's murderous drug gangs. The Guardian. 3.4.2011. <https://www.theguardian.com/world/2011/apr/03/us-bank-mexico-drug-gangs>. Luettu 8.3.2020.

Haastattelukysymykset

Taustatiedot

1. Kuinka kauan olet toiminut pankkialalla?
2. Kuinka kauan olet ollut töissä nykyisessä pankissa?
3. Missä tehtävissä toimit nyt?
4. Miten asiakastuntemisen ja rahanpesun estäminen näkyy työtehtävissäsi?
5. Kuinka kauan olet toiminut rahanpesunestämisen ja asiakastuntemisen parissa?

Kansainvälisten yritysasiakkaiden tuntemisen velvoitteiden täyttäminen prosessina

1. Millaisia haasteita on kansainvälisten yritysasiakkaiden asiakastuntemisen velvoitteiden täyttämisessä?
2. Miten eri yhteisömuodot vaikuttavat asiakastuntemisen velvoitteiden täyttämiseen?
3. Mitä haasteita on trustien ja rahastoiden tosiallisen edunsaajien selvittämisessä?
4. Miten EU:n direktiivit ja kansallinen lainsäädäntö vaikuttaa kansainvälisten yritysasiakkaiden asiakastuntemisen velvoitteiden täyttämiseen?
5. Ovatko säädökset mielestäsi riittävät kansainvälisten yritysasiakkaiden asiakastuntemisen velvoitteiden täyttämiseen? Jos ei, niin miksi ei?
6. Tuleeko koko kansainvälisen konsernin omistusketju selvittää? Jos ei, niin miksi ei.
7. Mitä haasteita kansainvälisen konsernin omistusketjun selvittämisessä on?

Rahanpesun estäminen

1. Mitä haasteita rahanpesun tunnistamisessa on yritysasiakkainen näkökulmasta?
2. Millä tavalla rahanpesua voidaan tunnistaa?
3. Miten hyvä asiakastunteminen vaikuttaa rahanpesun estämiseen?
4. Mitä toimenpiteitä voidaan tehdä rahanpesun estämiseksi?
5. Onko rahanpesun estämiseksi säädetyt säädökset, kansalliset ja kansainväliset lainsäädäntöriittävää? Jos ei, niin miksi ei?
6. Mitä asioita tulisi säätää vielä tiukemmin?
7. Auttavatko säädökset rahanpesun estämisessä ja sen tunnistamisessa käytännössä?
8. Mikä olisi mielestäsi paras keino rahanpesun estämiseen?
9. Mitä haasteita on rahan alkuperän selvittämisessä?
10. Mitä haasteita on kansainvälisen konsernin rahaliikenteen seuraamisessa?

Mitä muita haasteita kansainvälisen yritysasiakkaan tuntemisessa on?

1. Mitä haasteita on asiakastietojen hankkimisessa?
2. Mitä eroavaisuuksia haasteissa on, jos vertaa kotimaiseen yritykseen tai kansainväliseen konserniin?
3. Mikä on mielipiteesi siihen, että pitäisikö pankkien tehdä yhteistyötä kansainvälisellä tasolla asiakastietojen hankkimisessa ja sen luovuttamisessa.
4. Jos ei, niin miksi ei? – Jos kyllä, niin miksi?
5. Mitä vaikutuksia yhteistyöllä voisi olla kansainvälisen rahanpesun estämisessä ja asiakkaan tuntemisessa?

6. Miten pankin on toimittava, kun kansainvälinen yritysasiakas herättää epäilyksiä rahanpesusta ja miten niitä seurataan?
7. Miten neljäs ja viides rahanpesundirektiivi sekä kansallinen rahanpesulainsäädäntö vaikuttavat asiantuntijoiden työkuvaan?